

Vysoká škola aplikované psychologie, s.r.o.

Akademická 409

411 55 Terezín

**Psychosociální důsledky rozchodu/rozvodu na sociální vazby
dětí**

**Psycho-social consequences of separation/divorce on social
relations of children**

Bakalářská práce

Dominika Jelínková

2021

Doc. ThDr. Patrik Maturkanič, PhD.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že odevzdanou práci na téma Psychosociální důsledky rozchodu/rozvodu na sociální vazby dětí jsem vypracovala samostatně, s použitím uvedené literatury a práci jsem neodevzdala na žádné jiné škole k získání atestace.

V Terezíně dne: 31. 05. 2021

Vlastnoruční podpis autora

VYSOKÁ ŠKOLA APLIKOVANÉ PSYCHOLOGIE TEREZÍN

Akademická 409, 411 55 Terežín, info@vsaps.cz, www.vsaps.cz

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

akademický rok 2020/2021

Jméno a příjmení studenta:	Dominika Jelínková
Studijní program:	Personální a interkulturní management
Název tématu práce v českém jazyce:	Psychosociální důsledky rozchodu/rozvodu na sociální vazby dětí
Klíčová slova v českém jazyce:	Rodina - dítě - manželství - rozchod - rozvod
Název tématu v anglickém jazyce:	Psycho – social consequences of separation/divorce (of parents) on social relations of children
Klíčová slova v anglickém jazyce:	Family - child - marriage - gauge - divorce

1.	Zdůvodnění tématu (min. 7 řádků): Téma „Psychosociální důsledky rozchodu/rozvodu rodičů na sociální vazby dětí“ jsem si vybrala, jelikož to je aktuální a dle mého názoru podceňovaný problém. Vybrané téma jsem zpracovávala v mé ročníkové práci a teoretická část mě zaujala natolik, že bych ráda pokračovala i v praktické části. Dle statistik se lidé rozvádějí čím dál více a tento proces se netýká pouze párů/manželů, kteří svůj svazek ukončí, ale i jejich potomků. Děti vnímají rozchod/rozvod mnohem hlouběji a intenzivněji než jejich rodiče, čehož si většina párů není vědoma a ohrožuje psychické zdraví potomka. Z toho důvodu bych se problému chtěla více přiblížit a objasnit nedostatky, které si děti z rozchodu/rozvodu rodičů odnáší a podepíší se na jejich psychice dokonce života.
2.	Formulace problému, který bude v práci řešen (min. 10 řádků): Bakalářská práce se bude zabývat následky dětí po rozchodu (rozvodu) rodičů. Cílovou skupinou budou děti, které si danou problematikou prošli, nikoliv děti které jí právě procházejí. Po rozvodu má dítě právně oba rodiče a při běžném rozvodu své dítě vychovávají při střídavé péči. Pro dítě je přirozené, když ho vychovávají oba rodiče pokud se rozejdou či rozvedou, dítě je ochuzeno o zázemí, zkušenosti a lásku, kterou by mu dávali společně. Mým zájmem budou především nedostatky, které si děti přinesli do svých životů příčinou rozchodu/rozvodu rodičů. Budu se zaměřovat na problémy spojené s udržením vztahu, špatné sociální vazby, sociální problémy nebo jiné psychické nedostatky spojené se špatnými zkušenostmi v dětství, které ovlivnili jejich životy. V praktické části bakalářské práce objasním způsoby a metody, kterými lze snížit riziko dopadu na psychiku dětí.
3.7 .2 02 0	Cíl práce max. 5 řádků: Cílem bakalářské práce je objasnit dopady rozchodu či rozvodu na děti, které si rozchodem/rozvodem rodičů museli projít a ukázat, jak lze dopadům předejít či je omezit.
4.	Charakteristika použitých metod: Kvantitativní výzkum

	Formou dotazníků vytvořím otázky zaměřené na můj výzkum. Na základě odpovědí vytvořím graf pro lepší přehlednost odpovědí. Využiji metodu komparace, analogie, abdukce a na závěr analogii. Komparaci využiji pro srovnání jednotlivých skupin ve stejných podmínkách a na základě analogie a analýzi usoudím závěr výzkumu.
5.	<p>Struktura práce, pracovní rozčlenění kapitol (podkapitol): teoretická a praktická část</p> <p>Teoretická část</p> <p>Úvod</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Obeznamení se základními pojmy a jejich zastoupení v partnerství <ol style="list-style-type: none"> 1.1 Manželství jako základ rodiny a jeho funkce 1.2 Rodina a její náležitosti 1.3 Rozvod, jeho možnosti a ukončení společného života v páru 2. Příčiny rozchodu/rozvodu <ol style="list-style-type: none"> 2.1 Domácí násilí 2.2 Užívání návykových látek a alkoholismus 2.3 Nevěra jednoho nebo obou partnerů 3. Důsledky na potomky <ol style="list-style-type: none"> 3.1 Sociální 3.2 Psychické 3.3 Ekonomické 4. Rodiče a děti po rozvodu <ol style="list-style-type: none"> 4.1 Kontakt rodičů s dětmi 4.2 Nový partner jednoho z rodičů <p>Praktická část</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Výzkumná část (dotazník, srovnání výsledků) 2. Analýza výsledků (závěrečné shrnutí výsledků) <p>Závěr</p> <p>Seznam použité literatury</p>
6. 7. 20 20	<p>Odborná literatura – seznam vybrané literatury k jednotlivým kapitolám teoretické a praktické části (min. 20 titulů, 3 recenzované časopisy, 3 zahraniční zdroje, případně internetové odkazy):</p> <ul style="list-style-type: none"> • ANTIER, Edwige. <i>Dítě toho druhého: umění žít s dítětem nového partnera</i>. Praha: Portál, 2005. Rádcí pro rodiče a vychovatele. ISBN 80-7178-946-1. • Bílý kruh bezpečí. Domácí násilí. [online]. [cit. 2017-03-13]. Dostupné z: http://www.domacinasili.cz/ • European Values Study [online]. 2012 [cit. 2013-05-26]. Dostupné z: http://www.europeanvaluesstudy.eu/ • KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. <i>Právo proti domácímu násilí</i>. Skriptá. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011 • BŘESKÁ, Naděžda a Lucie VRÁNOVÁ. <i>Dávky sociální péče s komentářem a vybranými vzory tiskopisů žádostí: k ...</i> Olomouc: ANAG, 2000. Práce, mzdy, pojištění. ISBN 80-7263-228-0. • CONWAY, Helen L. <i>Domácí násilí: příručka pro současné i potenciální oběti se zákonem č. 135/2006 Sb. platným od 1. ledna 2007</i>. Praha: Albatros, 2007. Albatros Plus. ISBN 978-80-00-01550_7. • GIDDENS, Anthony. <i>Sociologie</i>. Praha: Argo, 1999. ISBN 80-7203-124-4. • CHODĚRA, Oldřich. <i>Partnerství, manželství a paragrafy</i>. Praha: Grada, 2002. Právo pro každého (Grada). ISBN 80-247-0217_7. • KELLY, By E. Mavis Hetherington and John. <i>For better or for worse: divorce reconsidered</i>. New York: W.W. Norton, 2003. ISBN 03-933-2413-3.

- KLÍMA, Jiří. *Pediatric pro nelékařské zdravotnické obory*. Praha: Grada Publishing, 2016. Sestra (Grada). ISBN 978-80-247-5014-9.
- KVAPILÍK, Josef a Alena SVOBODOVÁ. *Člověk a alkohol*. Praha: Avicenum, 1985
- KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ. *Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2.
- NOVÁK, Tomáš. *Péče o dítě po rozvodu a její úskalí*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-4110-9.
- LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 8024712849.
- MOŽNÝ, Ivo. *Rodina a společnost*. 2., upr. vyd. Ilustrace Vladimír Jiránek. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2008, 323 s. Studijní texty (Sociologické nakladatelství), sv. 38. ISBN 978-808-6429-878.
- PLZÁK, Miroslav. *Manželská tonutí*. V nakl. Motto vyd. 3. Praha: Motto, 2010. ISBN 978-80-7246-504-0.
- RABUŠIC, Ladislav. *Kde ty všechny děti jsou?: porodnost v sociologické perspektivě*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2001. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-86429-01-6.
- Rozvodovost. In: Český statistický úřad [online]. 2012 [cit. 2013-05-26]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/rozvodovost>
- UZEL, Radim. *Nevěra a co s ní*. Druhé, přepracované vydání. Praha: Epoque, 2017. ISBN 978-80-7557-049-9.
- ŠMÍD, Ondřej a Renáta ŠÍNOVÁ. *Rozvod manželství*. Praha: Leges, 2013. Teoretik. ISBN 978-80-87576-66-3.
- ŠPAŇHELOVÁ, Ilona. *Dítě a rozvod rodičů*. Grada Publishing, a.s. Praha, 2010. ISBN 978-80-247-3181-0.
- ŠŤASTNÁ, Anna. *Rozvody a děti: vliv rozvodu rodičů na životní dráhu dětí*. HAMPLOVÁ, Dana, Petra ŠALAMOUNOVÁ a Gabriela ŠAMANOVÁ. *Životní cyklus: sociologické a demografické perspektivy*. Praha: SOU AV ČR, 2006, s. 175-190. ISBN 80-7330-082-6.
- VOHLÍDALOVÁ, Marta. *Kdo podává žádost o rozvod a jaké jsou příčiny rozpadu partnerských vztahů?*. Gender, Equal Opportunities, Research / Gender, Rovné příležitosti, výzkum. 2010, roč. 11, č. 2, s. 48-56.
- WHITEHEAD, Barbara Dafoe. *The divorce culture: rethinking our commitments to marriage and family*. 1st Vintage Books ed. New York: Vintage Books, 1998. ISBN 06-797-5168-8.

Souhlas vedoucího práce

Jméno vedoucího: *T. Turkanič*

Podpis: *T. Turkanič* dne: *11/8-2020*

Souhlas prorektora pro vědu a výzkum, doc. ThDr. Patrika Maturkaniče, PhD.

Podpis: *Maturkanič* dne: *11/8-2020*

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucímu mé práce Doc. ThDr. Patriku Maturkaničovi, PhD., který mi při psaní bakalářské práce věnoval ochotu, vstřícný přístup, čas a poskytnuté rady. Dále bych ráda poděkovala všem respondentům, kteří mi umožnili informace pro výzkum a v neposlední řadě mému okolí a rodině za podporu.

Anotace

Bakalářská práce řeší následky, které děti mají po rozchodu/rozvodu rodičů. Cílem bylo zjistit míru dopadu na psychiku dětí a odlišnosti dětí z rozvedených a nerozvedených rodin. Vyhodnocení probíhalo na základě dotazníkového šetření u 100 respondentů, z toho 50 z rozvedených a 50 z úplných rodin. V závěru jsou formulovány konkrétní kroky, které zmírní dopady rozchodu/rozvodu na psychiku dětí a obeznámí o případných následcích, které mohou nastat, pokud rodiče neberou ohled na své děti při rozvodu.

Klíčová slova

Rodina - dítě - manželství - rozchod - rozvod

Annotation

The bachelor thesis deals with the consequences that children have after the separation / divorce of their parents. The aim was to determine the degree of impact on the psyche of children and the differences between children from divorced and not-divorced families. The evaluation was carried out on the basis of a questionnaire survey of 100 respondents, of which 50 were divorced and 50 were not-divorced. Finally, specific steps are formulated to mitigate the effects of separation / divorce on the children's psyche and to inform about the possible consequences that may occur if parents do not take their children into account in the divorce.

Keyword's

Family - child - marriage - separation – divorce

Obsah

Úvod	1
1 Seznámení se základními pojmy a jejich zastoupení v partnerství.....	4
1.1 Manželství jako základ rodiny a jeho funkce	5
1.2 Rodina a její náležitosti.....	5
1.3 Rozvod, jeho možnosti a ukončení společného života v páru	7
2 Příčiny rozchodu/rozvodu.....	9
2.1 Domácí násilí	9
2.2 Užívání návykových látek a alkoholismus	12
2.3 Nevěra jednoho nebo obou partnerů	14
3 Důsledky na potomky	17
3.1 Sociální příčiny	17
3.1.1 Drobné krádeže.....	19
3.1.2 Útěk z domova.....	19
3.2 Psychické příčiny	20
3.2.1 Noční děsy	21
3.2.2 Lhostejnost	21
3.2.3 Deprese	22
3.3 Ekonomické příčiny	23
4 Rodiče a děti po rozvodu	25
4.1 Kontakt rodičů s dětmi.....	25
4.2 Nový partner jednoho z rodičů	27
5 Praktická část.....	28
5.1 Metodologie výzkumu a zkoumaný vzorek	28
5.3 Výzkumné otázky a hypotézy	29
6 Grafické zpracování výsledků	30
7 Shrnutí výsledků výzkumu	44
Diskuse	46
Závěr	49

Literatura	52
Přílohy.....	55

Úvod

Předkládaná bakalářská práce se zabývá tématem psychosociálních důsledků rozchodu/rozvodu na sociální vazby dětí. Tématem jsem se zabývala v ročníkové práci a pokračuji v něm, protože se domnívám, že vybrané téma je velmi zajímavé a aktuální. Dle statistik nebyla rozvodovost tak častá jako dnes. V dnešní společnosti se stal zcela běžnou a standardní situací v životě manželů. Hlavní problém spatřuji na následcích, které ve většině případů děti po rozvodu rodičů mají. Proces rozvodu se netýká pouze párů/manželů, který svůj svazek ukončí, ale i jejich potomků. Děti vnímají rozvod mnohem hlouběji a intenzivněji než rodiče, což si většina rozvedených párů nemusí uvědomit. Dnešní doba je plná změn, spěchu a násilí, možná kvůli uspěchanosti vzniká hodně obětí. Konkrétně mám na mysli, že uspěchanost páru, který se vezme a má potomka, nese oběti na potomcích, jelikož ukončení manželství prožívají také. Po rozvodu má potomek právně oba rodiče a při běžném rozvodu své dítě vychovávají při střídavé péči. Pro dítě je přirozené, když ho vychovávají oba rodiče. Pokud nastane rozchod nebo rozvod, dítě je ochuzeno o zázemí, zkušenosti a lásku, kterou by mu rodiče dávali společně. Dítě z rozvedené rodiny často bere vztah svých rodičů jako vzor nebo si alespoň nevědomě dělá přehled o tom, jak vztahy fungují, proto je velmi důležité, aby se rodiče snažili být dítěti příkladem i v situacích, které pro ně nejsou lehké.

V mém okolí je spousta dětí nebo i dospělých, kteří si stejným problémem museli projít. I přes to, že sama jsem touto životní situací neprošla, tak pro mě téma bylo blízké a zajímavé. Přínos vidím hlavně pro budoucí páry, které si rozchodem procházejí a můžou ovlivnit dopad na jejich potomky. V předkládané bakalářské práci se snažím přiblížit a analyzovat problematiku, pomocí získaných poznatků z vybrané literatury, kterou uvádím v seznamu použité literatury.

Cílem mé práce je přiblížit následky, které děti mají po rozchodu/rozvodu rodičů a objasnit příčiny dopadu. Práce si klade za cíl porovnat sociální rozdíly dětí z úplných a rozvedených rodin. Předkládaná bakalářská práce vychází z ročníkové práce, která bude rozšířená o praktickou část.

Motiv práce pramenil z mého okolí, jak jsem uvedla znám hodně vrstevníků, mladších i stejně starých lidí, kteří si stejným problémem prošli nebo aktuálně procházejí. Dle mého názoru je problematika spojená s možným odlišným chováním dětí z rozvedených rodin zajímavá a přínosná.

Pro předkládanou bakalářskou práci jsem si vybrala komparativní metodu a to z důvodu porovnání dvou jevů. Dále využiji dedukci, explanaci a vztahovou analýzu. Dedukci využiji zejména k vyvození závěru. Explanaci použiji především k vysvětlení a pochopení daných souvislostí. Vztahová analýza je vhodná ke zkoumání vztahů mezi vybranými skupinami. V praktické části budu mít kvantitativní výzkum, ke kterému využiji dotazník. Dotazník jsem zvolila z důvodu anonymity pro respondenta, jelikož některé otázky jsou osobní. Dále z důvodu širšího a většího sběru dat, která jsou nezbytná pro kvantitativní výzkum. Pro zrealizování výzkumu bude třeba minimálně 100 respondentů.

Teoretická část je členěna do čtyř kapitol, dle konkrétních témat, kterými se zabývají. V první kapitole jsou vymezeny základní pojmy týkající se problematiky, které budou sloužit k bližšímu porozumění daného tématu. Druhá část se zabývá nejčastějšími příčinami rozvodu, kde se věnuji samotným problémům ve vztahu/manželství, jejichž následkem je rozchod nebo rozvod. V této kapitole se budu konkrétněji zabývat následky, které děti mohou mít. Člení se na tři podkapitoly, které se hlouběji zabývají daným tématem. Dále je v každé kapitole ještě jedna podkapitola a to z důvodu, že klade velký důraz na následek, který je s ní spojený. Třetí kapitola se zabývá následky na potomky, přiblížím zde zvláště psychické a sociální následky a v neposlední řadě i ekonomické. Dále je kapitola rozšířena o další podkapitoly, které uvádí vybrané následky nebo problémy se kterými se dítě může potýkat. Ve čtvrté kapitole se zabývám vztahy mezi rodiči a dětmi po rozvodu. Zaměřuji se na kontakt rodičů s dětmi po rozvodu a střídavou péči, které jsou rozděleny na podkapitoly. Dále bude následovat analýza výsledků, kterou přiblížím pomocí grafů. Další část bude obsahovat diskuzi a v závěru práce shrnu všechny poznatky a zhodnotím je.

V práci nejvíce využívám publikaci od Ilony Špaňhelové k pochopení vnímání dopadů na dítě po rozvodu a dále Jiřího Klímu pro lepší přehlednost fungování rodiny jako celku. Hodně poznatků mám i od Tomáše Nováka, který se zabývá péčí o dítě po

rozvodu a případnými problémy, které ve své práci využiji. Dále v bakalářské práci využívám mnoho přínosných autorů a časopisů, které se dané problematice věnují. Práci jsem obohatila i cizojazyčné zdroje.

Současný stav bádání je velmi obsáhlý a přínosný. Děti po rozvodu se čím dál častěji zabývají novodobí autoři a je mnoho naučné literatury. V dnešní době je téma děti po rozvodu velmi rozšířené a aktuální. Vnímám, že problémy spojené s následky, které děti po rozvodu mají, nejsou takové tabu jako kdysi a veřejnost věnuje větší pozornost a ohleduplnost k dětem, které si rozvodem rodičů prošly nebo procházejí. Časem by se mohl klást větší důraz na porozvodovou péči pro děti a alespoň z malého procenta tím zabránit následkům, které by si děti mohly odnést.

1 Seznámení se základními pojmy a jejich zastoupení v partnerství

Uvedené pojmy zde budou pouze informačně. Slouží k lepšímu porozumění daného tématu a k obeznámení všech fází v partnerství předtím, než dojde k samotnému rozvodu, od kterého se odvíjí dopad na děti.

1.1 Manželství jako základ rodiny a jeho funkce

Dle Rabušice je manželství vnímáno jako zastaralá tradice dnešní doby, někteří ho uznávají a považují za velmi důležitou součást vztahu a druzí nikoliv. Každý člověk se může sám rozhodnout, zda do svazku vstoupí nebo ne, rozhoduje zde fakt, jestli ho člověk vnímá jako dominantní článek a určuje hodnotu jeho vztahu. (Rabušic, 2011, s. 190)

Choděra uvádí, že v zákonu o rodině je manželství definováno jako společenství ženy a muže, které je trvalé a náleží zákonem stanoveným způsobem. Zákon bere na vědomí, že lidé nejsou dokonalí a někteří nedokážou žít v jednom svazku celý život, a proto počítá i s rozvodem. Trvalost je tedy třeba chápat jako dlouhodobé rozhodnutí ženy a muže žít společně déle než krátkodobě, ale nemusí to být do konce života. Jedním z účelů manželství je řádné založení rodiny a výchova dětí. Kvalita výchovy není dána dle toho, zda pár je v manželství. Tradice lpí na faktu, že rodina se odvíjí od manželství a zákon umožňuje rozvod, jelikož člověk se stále vyvíjí a jeho názory na život se mění. Své rozhodnutí může změnit, přičemž obětuje rodinné pouto, které manželstvím vzniklo. Dále, že manželství tvoří tři základní funkce. První je sexuální soužití a vzájemná přitažlivost. Funkce je většinou dominantní hlavně na začátku vztahu, jelikož manželé ještě nemusí mít děti, jsou soběstační a zdraví. Ve většině případů sexuální funkce stářím opadá, ale není to pravidlem. Druhá funkce zastává výchovu dětí, kdy je potřeba vychovávat děti a správně je zabezpečit, tak aby nestrádaly. Pár za dítě nese zodpovědnost a jeho povinností je pro dítě vytvořit dostatečné zázemí. Za třetí funkci v manželství lze považovat vzájemnou pomoc a toleranci. Manželství bez pomoci nemůže fungovat, jelikož řídit domácnost a vychovávat rodinu není nic lehkého a je potřeba oboustranná starost. Stává se, že některý z manželů nemusí být zdravý a není schopný vynaložit tolik úsilí do péče o rodinu. Rozhoduje-li soud o tom, zda manželství

ukončit či nikoliv, zvažuje, jestli manželé mohou dále plnit svoji společenskou funkci. (Choděra, 2002, s. 10 - 11)

Dle mého názoru, manželství nemá vliv na kvalitu výchovy dítěte, ale vnímám ho jako další posunutí vztahu. Manželství by mělo být přirozené a nenucené. V průběhu let některá z funkcí převažuje a naopak. Závisí na stylu života a životní fázi, kterou si pár prochází. U mladých lidí bez dětí může převažovat funkce sexuální, mezitím u páru s dětmi by měla být na prvním místě výchova dětí a její náležitosti. Odvíjení vztahu je individuální a každý pár si své manželství nastaví tak, jak mu vyhovuje.

Manželství dle Giddense, které je pojato z jiného úhlu, vychází z romantické lásky, kdy vášně, přitažlivost a vzájemné nalezení harmonie a kompatibility předchází k uzavření sňatku. Okouzlení a romantické prožívání lásky je přirozené. Partneři doufají v oboustranné naplnění životních cílů. Pokud se cíle a očekávání nenaplní, tak manželství nemá smysl a dochází k rozvodu, což by odpovídalo dnešní uspěchané společnosti. (Gidenns, 1999, s. 160)

Dle mého názoru rodina musí fungovat jako celek. Pokud se dva lidé rozhodnou mít děti měli by zvážit, zda jsou schopní dítě zajistit a vzít plnou zodpovědnost. Funkce v manželství jsou individuální, každý pár má jiné priority. Některé funkce jsou ve vztahu dominantnější více či méně. Zpočátku pár může prožívat romantickou zamilovanost, která postupem času přeroste v lásku. Lze počítat i s překážkami, které se objeví a pár by je měl společně zvládnout.

1.2 Rodina a její náležitosti

Rodina je vnímána jako základní jednotka společnosti. Lze ji definovat jako skupinu jednotlivců, kteří jsou spojeni manželstvím, příbuzenstvím nebo společným soužitím. V každé společnosti je rodina vnímaná jinak, obvykle je tvořena mužem, ženou, dětmi a dalšími příbuznými. Za rodinu můžeme brát i pouze pár, který spolu vychovává adoptovaného potomka. Nejčastějším typem rodiny je rodina úplná, ovšem setkáváme se i s rodinou neúplnou neboli rodinou, kde proběhl rozvod. V horším případě úmrtí jednoho z partnerů. Dalším typem rodiny může být rodina doplněná, jako je například nevlastní otec či matka. Rodina má několik základních funkcí, které lze považovat za

důležité a podstatné pro její fungování. První je funkce reprodukční, na které závisí nové generace. Má význam jak pro společnost jako celek, tak i pro jednotlivce, který je na ní závislý. V historii se považovala za nejdůležitější, jelikož bez ní by náš druh vyhynul. Funkce socializační závisí na socializaci dítěte ve společnosti. V rodině je tento proces velmi důležitý hlavně při působení na své členy rodiny a ovlivňování jejich vstupu do života. Rodič je povinen dítě socializovat a začlenit do běžného chodu života. Emocionální funkce rodiny je dalším důležitým článkem pro její fungování. Umožňuje emoční uspokojení. Stabilní rodina projevuje emoční uspokojení všem členům rodiny. Dokáže vytvořit citové zázemí, ochranu a pocit jistoty jako nikdo jiný. Dítě by se mělo cítit bezpečně v kruhu své rodiny a mít oporu v obou rodičích. Rodina musí poskytovat i funkci ekonomickou neboli finančně a materiálně zabezpečit všechny členy rodiny. V dnešní době nedostatek ekonomické funkce vede k rozvodu nebo krizi ve vztahu. Cílem dobře fungující rodiny je i udržení životaschopnosti po stránce ekonomické. (Kraus, 2001, s. 199)

Veškeré funkce rodiny slouží ke správné výchově dítěte. Pokud některá z těchto funkcí chybí, může mít negativní dopad na dítě. Vývoj dítěte závisí na těchto funkcích a proto poruchy, které často děti mají, jsou zapříčiněny právě špatnému fungování rodiny. Dopad nemá pouze na rozvodu, ale i na budoucnosti dítěte. (Klíma, 2016, s. 290)

„Jednou z důležitých povinností každého z nás je zodpovědně se starat nejen o sebe sama, ale také o ty, kteří jsou nám svěřeni (např. rodiče o své děti). To nás zavazuje k tomu, abychom co nejlépe (nejrozumněji) pečovali o svou tělesnou i duševní schránku našeho bytí.“ (Maturkanič, 2018, s. 45)

Dle mého názoru je rodina místo, kde se cítíte bezpečně a rádi se vracíte. Autoři mají na pojetí rodiny stejný pohled a přikláním se k názoru, že pro správné fungování rodiny by měli být zastoupeny alespoň některé z výše uvedených funkcí. Bohužel se domnívám, že ne každý rodič si je vědom, že nesplňuje základní funkce rodiny a jeho potomek strádá.

1.3 Rozvod, jeho možnosti a ukončení společného života v páru

Snoubenci, kteří se rozhodnou vstoupit do manželství, předpokládají, že spolu zůstanou celý život. Častokrát však dochází k tomu, že po nějaké době manželství nefunguje a partneři si navzájem nevyhovují, pak nastává rozvod.

Při rozvodu mohou nastat různé pocity. Od úzkostí až po vztek na bývalého manžela nebo manželky. Lidé často propadají depresím nebo se uzavírají do sebe. Je důležité najít sám sebe a vědět, že nejste sám. (Rye, 2015, s. 5)

Zákon o rodině nabízí rozvod dvěma způsoby. Může nastat rozvod sporný nebo smluvně nesporný. Nesporný rozvod se koná, pokud spolu manželé žili alespoň jeden rok a nejsou spolu nejméně šest měsíců, pak soud nezjišťuje příčiny rozvodu. Manželství je rozvráceno, není možnosti návratu a oba partneři s tím souhlasí. Rozvodové řízení je zcela formální, soud si pouze ověří podmínky. Zmíněná forma rozvodu je nejlepší způsob, jak se nechat rozvést. Důležité jsou i potřebné dokumenty, které manželé musí předložit. Jedná se o dohodu o úpravě poměru k nezletilým dětem po rozvodu, majetkových vztahů, vyživovací povinnost a bydlení. Smluvený rozvod předpokládá, že se na podmínkách manželé domluví samy. Sporný rozvod je v případě, kdy s rozvodem souhlasí oba, ale nemohou se domluvit na rozdělení majetku. Přichází komplikovanější rozvod, jelikož soud začne ověřovat, zda manželství je už plně rozvráceno. Zkoumají se i příčiny rozvratu v ohledu na jejich potomky. Pokud soud stanoví, že manželství nemůže být rozvráceno s ohledem na potomky, tak k rozvodu nemůže dojít. Manželství nelze rozvést, dokud nenabude právní moci o rozhodnutí nezletilých dětí pro dobu, která nadchází po rozvodu. (Choděra, 2002, s. 96)

Dle Plzáka rozvod nastává v okamžiku, kdy se ruší hlavní uspořádání složek soužití. Manželský pilíř se podlomí, jelikož jedna ze složek přestala fungovat. Když funguje hospodaření v domácnosti, výchova dítěte a společné trávení času, tak rozvod ještě nehrozí. I přes to, že mezi párem došlo ke konfliktu nebo hádce, která značně ohrozila manželství, tak by měly fungovat základní pilíře. Plzák uvádí, že někteří manželé, kteří se hádají a nenávidí se, tak i přes to šestým smyslem udržují tyto složky, aby manželství fungovalo. Je ojedinělé, aby rozvod nastal bez konfliktu a proběhl bez hádek nebo dramatickým způsobem. Jedním z mála příkladů může být situace, kdy manžel nechá

doma své ženě vzkaz a rozvod nachystá dopředu. Žena nemá možnost nějak zakročit, avšak je to velmi ojedinělá situace. Častěji nastává případ, kdy k rozvodu vede cesta skrz tzv. milníky zvanými krize nebo konflikt. První z krizí může být už po krátké době a nazývá se komunikační instrumentální přesmyk. Jedná se o moment, kdy nejčastěji manžel přestane manželce vyznávat tolik lásky jako dříve a žena usoudí závěr, že se vytrácí cit. Mezi další krize řadíme paralýzu možnosti shody, kdy se manželé nemohou dohodnout a najít společné řešení. Další problém je, pokud nefunguje sexuální život, nazýváme to porucha sexuálního porozumění. Manželé nemohou najít soulad. (Plzák, 2010, s. 15 - 17)

Krizí je nespočet. Každý pár řeší různé situace, a ne na všechny je nějaké řešení. V nefungujícím manželství není správné nuceně pokračovat. Každý, koho se rozvod týká, o někoho přichází. Dospělí přijdou o partnera, děti o úplnou rodinu, někdy i bydliště. Z ekonomického hlediska dochází ke ztrátám, kdy nejčastěji matka musí vychovávat dítě sama. Nesouhlasím s názorem, že rozvod nastává v momentě, kdy některé ze základních složek přestávají fungovat, ale je to prvotní moment, kdy by pár měl společně pracovat na jejich vztahu. Pokud se to nepodaří, pak je rozvod přijatelný.

..

2 Příčiny rozchodu/rozvodu

Rozvádějí se jak starší, tak i mladí lidé. Důvody jsou různé, mezi nejčastější příčiny rozvodu v krátkodobém manželství je neschopnost řešit problémy, kterými páry prochází. V dlouhodobějším manželství se páry rozvádí na základě toho, že si po čase nemají co říct. Rozvodovost je aktuální ve všech sociálních vrstvách, většinou bez ohledu na majetek, ale příčinami jsou i hodnoty a postoje páru. [Tržilová, psychologie DNES, 2015]

Zastávám názoru, že není zásadní rozdíl v tom, jak dlouho jsou páry v manželství, ale v tom, jaké hodnoty a hranice si vzájemně ve vztahu nastaví. Jak moc jsou ochotni řešit spolu problémy, což souvisí s komunikací. Komunikaci a věrnost beru jako základ vztahu a v manželství se postupně přidává společná výchova dětí a zajištění rodiny. Z mého pohledu manželství prochází první krizí ještě před dětmi. A další přichází po společném soužití. Příčiny rozvodu dlouhodobých manželství mohou být i z důvodu osamostatnění jejich dětí, kdy jejich manželství nemá účel. Za největší příčinu rozvodu může být rozdílnost názorů a povah. Dalším faktorem jsou násilí a alkoholismus, které rozeberu podrobně v samostatné kapitole.

2.1 Domácí násilí

Násilné činy, kterých se ve většině případu dopouští muži na ženách, doma v domácím prostředí. Fyzické násilí zahrnuje napadání partnerky nebo dochází k sexuálnímu týrání. Znamé je však i emoční týrání, které se často bere na lehkou váhu. Většina žen se snaží násilí udržovat v tajnosti, což může být snadné, jelikož společnost nevidí, co se děje za dveřmi jejich domácnosti.

Není jednoduché specifikovat proč násilník, ať už je to žena či muž, napadají své partnery. Násilník nutně nemusí být traumatizován z dětství podobnou zkušeností, ale jsou i případy, kdy násilník napodobuje jednoho ze svých rodičů, který také napadal svého partnera. Dalším faktorem může být vypořádání se špatnými pocity či stresem, kdy si partner na partnerovi vybíjí svoji zlost. Takový muži nebo ženy mívají nízké sebevědomí a neumí se vyrovnat se situací. Domácí násilí nemusí postihovat jen ženu nebo muže, ale obětí násilí může být i dítě či někdo blízký z rodiny. Častým násilím

bývá i násilí mezi sourozenci, kdy starší sourozenec týrá mladšího nebo naopak. O domácím násilí hovoříme tehdy, pokud jsou přítomny tři definiční znaky:

1. Mezi první znaky je známo násilí, které je dlouhodobé a opakuje se, alespoň dvakrát za dobu společného soužití.
2. Mezi dvěma osobami je asymetrický vztah, což znamená, že role se nestřídají. Jeden z páru je násilník a druhý je oběť. Když policie či soud řeší případ domácího násilí, tak je zajímavá, zda se role násilníka střídají a páry se napadají navzájem nebo je násilník jen jeden. Na základě výslechu policie zjistí, kdo je ve vztahu násilníkem.
3. Násilník a ohrožená osoba spolu žijí v jedné domácnosti. Jejich společné soukromí vytváří závislost, kde původně byla nalezena eskalace, ale později bylo zjištěno, že ve většině případu k eskalaci nedochází. Eskalace násilí je tedy označována jako podpurná. Samotná eskalace znamená, že se násilí stupňuje, od psychického po fyzické násilí. Mezi základní a nejznámější formy domácího násilí označujeme: fyzické, ekonomické, sexuální, psychické, emociální a sociální násilí.

Zmíněné cykly a asymetrie vztahu, se projevují v případě domácího násilí. Cyklus násilí má několik fází. Mezi základní patří narůstání napětí, fázi klidu, fázi násilí či zdánlivých líbánek neboli honeymoon. (Šmíd, Šínová, 2013, s. 95)

Fáze domácího cyklu násilí označujeme jako zastrašování a uplatňování moci, kdy násilník začíná být hrubý na svoji partnerku nebo partnera. Často dochází i k vydírání a vyhrožování. Následuje k sociální izolaci a stažení oběti. Sociální izolace přichází buď dobrovolně, když se oběť stáhne z okolí a s nikým nechce komunikovat nebo je držena doma proti své vůli, což je častější pokud jsou na oběti viditelné známky násilí. Fáze kritiky a deptání sebevědomí člověka je také velmi známou formou týrání. Může jít o nevinné urážení až po velké deptání, kdy násilník oběť uvede do depresí a sníží ji sebevědomí natolik, že sama není schopná se násilníkovi postavit. V posledním kroku dochází už k samotnému násilí ať už psychickému nebo sexuálnímu. Je časté, že se

násilník pak snaží usmířit s obětí. To se nazývá falešné usmiřování, které nikdy nemyslí vážně nebo dlouhodobě. (Králičková, 2011, s. 5)

Cyklus se opakuje pořád dokola a je velmi devastující na psychiku ohroženého, který takový nátlak nemůže zvládat. Pokud však nastane období líbánek neboli usmiřování, tak oběť získá prostor na emoce a většinou tyranovi odpouští, což je častým důvodem proč domácí násilí může trvat roky bez povšimnutí. Oběti obvykle ani nedochází, že je považována za nějakou ohroženou osobu ve vztahu, protože si často zejména ženy chování partnera berou za svou vinu. Záleží ovšem i na délce cyklu a jeho trvání. Některé ženy násilí nenahlásí ani jednou a druhé nahlásí i to, že jim manžel trochu pohrozil. Z toho důvodu jsou stanoveny podmínky, kdy případ řešit, nebo si dát jenom větší pozor a nezasahovat razantně. Za domácí násilí nepovažujeme stav, kdy se role násilníka střídají nebo jsou si rovné. Hovorově se tomuto stavu říká tzv.: Italská domácnost nebo válka Roseových. Další stav, pro který není nutno zásahu policie nebo soudu je jednorázový násilný incident. V takovém násilí chybí dlouhodobé trvání. Není vyloučeno, že prvotní incident nemůže být startérem pro další napadení. Napadená osoba by si měla začít dávat pozor a všimnout si, zda se násilník nepokouší incident opakovat. Mezi další stavy může být vyprovokované násilí, kdy se žena či muž snaží partnera popudit, který následně fyzicky nebo psychicky napadne. Posledním stavem neuznaného násilí může být například stalking¹, který je velmi nepříjemný a měl by se řešit. (Králičková, 2011, s. 6)

Při domácím násilí matka nejčastěji myslí na to, co bude s jejím dítětem. Obvykle není napadena jenom matka, ale i dítě. Mohou mít špatné zkušenosti a být poznamenány do konce života. Některé děti se mohou stát svědky domácího násilí. Pochytí napětí, které se mezi rodiči vytváří a může se ho snažit napodobit. (Conwayová, 2007, s. 95)

Dle mého názoru se mnoha žen potýká s domácím násilím a ani si toho není vědoma. Pro dítě to je těžké na psychiku a matka by měla dítěti vytvořit bezpečné podmínky pro život. V mnoha případech nedává násilí najevo a má pocit, že si potomek ničeho nevšímá, opak je pravdou. Děti vnímají vztah mezi rodiči a neustálé přehlížení a odlehčování situace může způsobit více škody než užitku. Zastávám i názoru, že

¹ Stalking – nebezpečné pronásledování osob. (Bezpečnostní teorie a praxe, sborník policejní akademie ČR, s. 27)

chování, které dítě vidí u svých rodičů, může v dospělosti napodobovat. Domácí násilí je důvod k rozvodu, protože dítě nežije ve stabilní rodině. Podmínky, které vznikají, nejsou přijatelné a vhodné pro výchovu dítěte. Mohou vznikat různé následky. Potomek může být např. hodně agresivní v prostředí mezi dětmi nebo naopak utlačovaný a velmi bojácný.

2.2 Užívání návykových látek a alkoholismus

Alkohol neboli etylalkohol, díky své jednoduché malé molekule, která vzniká kvašením cukrů má spoustu vlastností. Její hlavní vlastnost je taková, že především ovlivňuje nervový systém a výrazné změny chování u člověka. (Kvapilík, Svobodová, 1985, s. 13)

U osob s duševními poruchami je riziko alkoholu vyšší než v běžné populaci. Týká se to jedinců s poruchami osobnosti, úzkostnou poruchou, poruchami nálad nebo poruch příjmu potravy. Pro alkoholismus byla typická schopnost abstinovat při zachované kontrole. [Psychiatrie: Časopis pro moderní citaci, 2011, s. 154]

Jednou z hlavních oblastí, kterou alkoholismus postihuje, jsou partnerské vztahy nebo rodina. Ze spolehlivého a pracovitého partnera se stává agresor. Rozvod pak vzniká z důsledku přetrvávajícího stresu v rodině, protože alkohol nejen, že člověka mění, ale zasahuje i do finanční stránky v domácnosti. Alkoholismus dále snižuje pracovní výkon a vede k osamocení nemocného, který ztrácí vztahy s rodinou a často i přáteli. (Kalina, 2003, s. 154)

Změny chování u člověka mohou být dalším krokem k rozvodu. Zapříčinit je může alkoholismus nebo užívání jiných návykových látek. Problém netrápí jen muže, ale i ženy. Muži často navštěvují bary nebo restaurace, kde užívají alkohol. Zpočátku se situace nemusí jevit jako nic špatného, ale pokud to je čím dál častěji, tak se může projevit problém. Prvotními projevy alkoholismu mohou být změny nálad a neobvyklé výkyvy, které manželka nebo přítelkyně zaznamená u svého muže. V extrémním případě dochází k napadení své rodiny pod vlivem návykových látek nebo alkoholu. Je známo mnoha případů, kdy manžel přišel pod vlivem domů a napadl svoji partnerku, přičemž ráno si nic nepamatoval. Takové chování člověka lze považovat za nemoc a alkoholismus dle mého názoru za nemoc považovaný je, a proto by se měl léčit. U žen

je to složitější, o ženách je známo, že umí své nedostatky skrývat, a proto i alkoholismus je ve většině případů těžké rozpoznat. Ve většině případů alkohol užívají jen doma. Všimnout si může rodina, která je s matkou denně v kontaktu. Je spousta rodin, které mají doma alkoholika a ani o tom nevědí nebo spíše nechtějí vědět. Alkoholismus je problémem nejen v manželství, ale v dnešní době i u mladých lidí. Stále častěji můžeme potkat v nočních hodinách mladé a někdy i nezletilé děti, které u sebe mají alkohol, a nikdo tomu nevěnuje větší pozornost. Je možné, že to děti mají právě od svých rodičů, kteří mohou být alkoholici. Myslím si, že postupem času je to více považováno za standardní situaci pít alkohol i v mladším věku.

Z mého pohledu v manželství s dětmi není alkoholismus přijatelný. Existují možnosti a situace, kdy se alkoholik může léčit. Jde o velmi zdoluhavou a psychicky náročnou léčbu, kterou ne každý zvládne. Děti v rodině, kde žije alkoholik, nechápou změnu nálad u rodičů. Páry se neustále hádají a dítě se začne stranit. Může dojít i na situaci, kdy se bojí příchodu otce z baru nebo restaurace. Nedokáže předpovědět, v jakém psychickém rozpoložení otec přijde domů. Zda si otec bude s dítětem hrát nebo na něj bude křičet. To vytváří v hlavě potomka velký zmatek a často jsou tyto situace velmi smutné. Otec si často nechce přiznat, že má s něčím problémem a když nastane chvíle, kdy k němu vlastní dítě nechce jít, může to v něm vyprovokovat ještě horší stav. U mužů je situace ještě náročnější právě z důvodu odbourávání hranic, muž se potom cítí silnější a všemocný, což má za následek napadání své rodiny. Muži pod vlivem jsou náchylní na každé špatné slovo, které by se ho mohlo dotknout a spustit jeho agresivní chování. Alkoholismus stejně jako domácí násilí jsou závažné problémy, pro veřejnost nepředvídatelné. Je těžké je léčit nebo spíše dotyčnou osobu dostat do léčebného zařízení. Alkoholici pomoc odmítají a mají pocit, že je společnost považuje za bláznů. Lidské ego si nechce přiznat svůj problém a často se takové situace dostanou do extrémního stádia, kdy už člověku není pomoci. Rozvod nemusí být překážka proto, aby alkoholik dále napadal svoji rodinu. Na světě žije mnoho matek, které vychovávají děti samotné a jejich bývalí manželé, jim chodí vyhrožovat nebo napadat. V této situaci by se do procesu měla zapojit i policie, protože se jedná o narušování soukromí osoby.

2.3 Nevěra jednoho nebo obou partnerů

Nevěra, situace, která trápí mnoha žen a mužů. Setkáváme se s ní často a pomalu začíná být běžnou situací ve vztahu. V partnerství občas přijde chvíle, kdy jeden z partnerů udělá chybu. V tento moment je to pro podvedeného partnera velmi bolestivé, pokud se tedy o nevěře dozví. Mohou nastat dvě situace. První z nich je, když partner podvede jednou například na večírku nebo vědomě se záměrnou osobou. Při první situaci se druhý partner ani nemusí dozvědět, že byl podveden nebo se nevěru dozví až později. Mnoho partnerů většinou tento přešlap odpustí a snaží se vztah udržet i nadále. Druhá možnost nastává, pokud partner podvádí častěji či dokonce pravidelně. Může se stát, že si muž najde milenkou, ale doma má svoji vlastní manželku a děti. V této situaci je nejlepší, když žena manžela opustí a dojde k rozvodu. Každý bere nevěru jinak. Pro někoho může být nevěra i to, že se muž dívá na jiné ženy, což je ovšem velmi extrémní případ. Pro druhého nevěra znamená, že si muž nebo žena s někým dopisuje. Tyhle formy nevěry by se daly řadit do platonické nevěry, při které nedojde k fyzickému kontaktu, ale mohou velmi narušit manželské soužití. Fyzická nevěra už je závažná a potom už manželství často nefunguje tak jako dříve. Zním ovšem i páry, kterým právě nevěra pomohla. Muž si nevěrou kompenzoval něco, co mu ve vztahu chybělo. Doslechla jsem se i o případu, kdy manžel po nevěře byl pro manželku více atraktivní. Když zjistila manželovu nevěru, tak v ní znovu vzplanul plamen vášně a vztah opět plně fungoval. To jsou však ojedinělé případy a člověk na to musí mít povahu, aby jeho ego překouslo nevěru.

Ostatní páry, které po nevěře čeká rozvod, má velmi bolestivé řešení pro obě strany. Nejen, že je těžké vyrovnat se s podvodem, ale i opustit svoji rodinu je velmi náročné. Obzvláště pro matku s dětmi je situace velmi nepříjemná a často se stává, že raději svému manželovi trpí nevěru, než aby děti vychovávaly samy. Pokud ovšem manžel rodinu opustí a začne žít s někým jiným, nastává další situace, jak vysvětlit dětem, že otce budou potkávat s někým jiným nebo že matka přivede domu jiného muže. Mnoha párů si neuvědomuje, jaký traumatický zážitek tím dítěti mohou způsobit. Děti se pak uzavírají do sebe a nevědí, co se děje. Rodiče s nimi neprobírají, z jakého důvodu se hádají, a potomek bývá většinou velmi zmatený a nechápe, proč jdou rodiče od sebe. Ještě těžší je pak pro něj situace, kdy musí přijmout nového partnera svých rodičů. Tomu se říká doplněná rodina a dítě má každého biologického rodiče v jiné rodině.

Potomek má rodiny dvě, což se na první pohled může zdát dobré, ale na psychiku dítěte to je velmi náročné. Rozvedené páry se často o potomky přetahují a v horší verzi si udělají nové s novými partnery a dítě se potom cítí odstrčeno. Příčiny nevěry mohou být různé. Jeden Americký výzkum zjistil, že příčiny nevěry mužů a žen se značně liší. Muži podvádějí kvůli vzrušení a to až 50 % mužů, 42 % potřebují změnu, 37 % citové potřeby a 36% spontánně. Ženy uvádějí příčinu nevěry na prvním místě jako citovou potřebu a to až 57 % žen, 48 % kvůli atraktivitě, 40 % touha po společnosti a 39 % vzrušení. Ženy také připouštějí, že nevěra pro ně znamenala možnost úniku. Dle Plzáka ženy podvádějí muže, kteří nosí tři S a to slabý, slušný a spolehlivý. (Uzel, 2017, s. 51-53)

Já se nepřikláním názoru, že ženy podvádějí muže, kteří jsou slabí, slušní a spolehliví, ale myslím si, že pokud jeden z partnerů podvede, tak mu ve vztahu něco schází. Někteří muži to mohou mít v povaze a už se nikdy nezmění. Je velmi individuální jaký pohled na danou situaci zvolíme.

Dále dle Uzla se každý živočišný druh, který je rozmnožován vyznačuje určitým způsobem svého párování. Mezi živočichy existují dva extrémní případy vztahu k opačnému pohlaví. Jeden živočich může být velmi promiskuitní a shromažďuje si kolem sebe více potencionálních partnerek a druhý si najde partnerku na celý život, například jako čáp, ten svoji partnerku nikdy neopustí a její věrný. Jelikož jsme lidé tak se nemůžeme srovnávat se zvířaty. Zvířata se páří, aby pokračoval jejich rod nikoliv pro jejich uspokojení. V dnešní společnosti sex není vnímán pouze jako rozmnožovací proces, ale i jako určitá forma uspokojení. Pak už je individuální, jestli je člověk promiskuitní nebo monogamní. Známy český sexuolog profesor Weiss² říká, že v živočišné říši je monogamie nesmírně vzácná a objevuje se pouze tam, kde se vyplatí společně se starat o mláďata. Člověk mezi tyto absolutně věrné živočichy nepatří. Je pouze společností uznávanější být věrný, ale nejedná se o přirozenou věc. Monogamie je ovlivňována demokratickým zřízením a rozložením bohatství ve společnosti. (Uzel, 2017, s. 83)

² Petr Weiss vystudoval psychologii, celoživotně se věnuje otázkám lidské sexuality, profesor katedry psychologie FF UK, klinický psycholog VFN v Praze a vědecký pracovník 1. LF UK, soudní znalec a tréninkový psychoterapeut. Grada Publishing, a.s. [cit. 03. 01. 2021] [online]. Dostupné z <https://www.grada.cz/autor/weiss-petr/>

K výše uvedenému názoru se nepřikláním, je podle mě velmi individuální a závisí na typu osobnosti. Pro stabilní rodinu určitě není nejvhodnější vychovávat dítě samotné, ale pořád je to lepší než vychovávat dítě v nefungující rodině. Dítě vnímá své okolí a rodiče mu mají být příkladem. Z rodiny, kde otec podvádí matku a neustále se hádají, si dítě neodnese dobré zkušenosti pro život. Názor, že pro člověka není přirozené být věrný, ale je to jen společensky přijatelnější, je velmi sobecký už jen kvůli dětem, pro které je lepší žít ve stabilní rodině plné lásky. Potomek z lásky i vzniká a láskou by měl být obklopen celý život a nenést trest za jeho rodiče, kteří zjistili, že si nejsou souzeni. Časem až děti vyrostou, tak pochopí, proč matka otce opustila a začala žít s někým jiným nebo naopak. Je potřeba pouze čas z obou stran a správný přístup k dítěti, které celou situaci vnímá a často ji prožívá více než samotní rodiče.

3 Důsledky na potomky

Dítě při rozvodu prožívá různé emoce a musí se učit novým rutinám. Mění se denní rozvrhy, vztahy, mohou se cítit napjatě a mít strach ze ztráty každodenních interakcí s rodiči. Mezi sourozenci může vzniknout rozdílnost názorů a obav ze změn, což dále může způsobit pocit, že jim nikdo nerozumí nebo cítí izolaci. Jde o kolizi stresu, změn a přizpůsobení, proto je důležité se při rozvodu dítěti věnovat. (Bonnell, 2017, s. 57)

Spousta rozvedených párů si neuvědomuje, jaké riziko představuje rozvod pro jejich děti. Pokud se dva lidé rozhodnou rozvést, je pravděpodobné, že spolu už dále nemohou fungovat. Pokud mají potomky, měli by na ně myslet. Mnoha páru opustí zájmy svých dětí a zajímají se o vlastní problémy. Nemyslím si, že své děti přehlídí záměrně. Můžou mít starosti a procházet emoční nestabilitou v době rozvodu, až si často neuvědomují, jak moc děti vnímají.

3.1 Sociální příčiny

Novorozenec je vybaven určitými dispozicemi k sociálnímu kontaktu. Rodiče, kteří dítě vychovávají, mají dispozice k tomu, aby ho vychovali. Otázkou je, zda tyto dispozice určují sociální vztahy do budoucna. Děti si prochází mnoha pocity při rozvodu rodičů. Používají různé metody, jak se s rozvodem vyrovnat. Složitě a nestálé emoce provázejí potomky nejen v průběhu odloučení rodičů, ale i po něm. Většina dětí se postupem času z rozvodu dostane, chce to velké úsilí a námahy. Zapojit by se měli nejen rodiče, ale i zbytek rodiny. Škola a kamarádi také mohou pomoci nepříjemnou fázi v jejich životě překonat. Postupem času poznají, že rozvod byl nejlepším řešením, obzvlášť pokud byly součástí rodičovských hádek nebo v horším případě násilí. Můžeme dětem pomoci, aby rozvod pochopily a dokázaly se přes něj přenést. (Langmeier, Krejčířová, 2011, s. 59)

Dle mého názoru je důležité, aby dítě přijalo fakt, že rodiče se nerozvádí kvůli němu a jedná se o problém dospělých. Jejich rozvod nijak neovlivní a neměl by se snažit rodiče nutit, aby spolu zůstali. Děti jsou odlišné a některé se s rozvodem vyrovnají bez problému nebo si najdou někoho, komu se začnou svěřovat. Opačným příkladem jsou děti, které rozvod nesou těžce, a ztrácejí veškerou sebedůvěru. Tyto děti se často cítí ukřivděné, podvedené a samy.

Důležitou poznámkou je, že chlapci a dívky vnímají tyto situace odlišně. Chlapci se s rozvodem vyrovnávají velmi obtížně, jsou citliví a nemusí mít tolik pochopení jako děvčata. Většinou se situace změní v pubertě, kdy chlapec dospěje a tolik svoje pocity nedává najevo, to však neznamená, že v něm rozvod nezanechal následky. Děti v hodně případech zůstávají v péči matky, a proto chlapci ztrácejí mužský vzor. Otec může před chlapcem mluvit špatně o jeho matce či si najít novou rodinu a svému synovi nevěnovat takovou pozornost při dospívání. Syn se uzavře do sebe, ale největší následky mohou přijít až v období puberty, kdy se zajímá o opačné pohlaví. (Smith, 2004, s. 36)

Považovala bych to za prvotní následek z rozvodu, jelikož chlapci často neví, jak s dívkami zacházet. Střídají vztahy a nemohou se usadit. Častokrát o vztah ani nestojí, protože mají pocit, že stejně nevydrží jako u jejich rodičů. Nesvěřují se s problémy a hodně pocitů drží v sobě. Dívky rozvod také neberou lehce, ale díky pocitu, že je vychovává ženský vzor, ho nesou lépe. Obecně je známo, že dívky se svěřují matkám a chlapci otcům, obzvlášť v období puberty. Děti často zůstávají v péči matky, a proto dívky nepřicházejí o ženský vzor. Problém by mohl vzniknout, pokud by začaly nenávidět muže. Opuštění otce v nich může vyvolat pocit odmítnutí.

Dospívající mládež se s tím vyrovnává sama. Více se svěřují svým kamarádům než rodičům. Období puberty je těžké obzvlášť u děvčat. Pocity se velmi často mění a nálady mají proměnlivé. Přemýšlejí, proč se vlastně rodiče rozvedli a dávají si rozvod za vinu. Dospívající děti jsou vystaveny velkému stresu, ačkoliv mají své problémy v průběhu dospívání, musí myslet i na rodinné záležitosti. Pořád se chovají jako děti, ale začínají se zajímat o život dospělých. Vytváří se v nich obavy o jejich budoucí vztahy. Bojí se důvěry a závazku, což je hlavní problém při navazování kontaktů. Potomci si dělají velké starosti o oba rodiče, možná i více než rodiče o děti. Další těžká situace nastává, když si jeden z rodičů najde nového partnera. Může mu být nepříjemné sexuální vztah jeho rodiče a jsou naštvaní a nespolupracují při vytváření nového rodinného prostředí, ale to podrobněji uvedu v samostatné kapitole. Mohou se dostavit problémy se soustředěním, které dopadají hlavně na výuku potomka. Zhoršení známek a nepřívětivé chování jsou součástí. Není vyloučeno, že se u potomků může objevit agrese vůči spolužákům či kamarádům. Děti si vybíjejí svůj vztek na druhých a snaží se vydobýt určitý postoj. Vynucování si pozornosti se stává velmi běžné, jelikož dítě nemělo pozornost v době rozvodu, bude si ji vynucovat jinde. Celkové sociální

následky jsou tedy velmi extrémní. Buď je dítě velmi nedůvěřivé, nekomunikativní a uzavřené nepotřebující pozornost okolí, nebo naopak velmi zlobivé, agresivní, středem pozornosti a problémové. Oba případy jsou špatné a je potřeba jim zabránit.

3.1.1 Drobné krádeže

V období, kdy dítě prožívá náročné situace, může být jeho chování velmi odlišné a nepředvídatelné. Dle Špaňhelové se mohou objevovat drobné krádeže. Dítě neukradne danou věc z důvodu, aby si ji nechalo, ale z důvodu, aby na sebe upozornilo. Tímto způsobem touží po tom, aby se poměry doma urovnaly nebo se k sobě rodiče vrátili. Potomek se může rodiče snažit i vyprovokovat. (Špaňhelová, 2011, s. 48)

Znám mnoho případů, kdy děti vzaly jiným dětem hračku nebo svým negativním chováním na sebe chtěly upozornit. Dle mého názoru se jedná o velmi častou praktiku, ať už se jedná o děti z rozvedených nebo rozvádějících se rodin. Rodiče se často na své potomky zlobí a nechápou, že se jen snaží o jejich pozornost.

3.1.2 Útěk z domova

Není neobvyklé, že potomek utíká z domova, pokud prožívá negativní prožitky ve svém prostředí. Ve většině případů jsou zkušenosti, že dítě utíká např. při hádce s rodiči nebo pokud vidí, jak se rodiče hádají. Je to vědomá nebo nevědomá reakce na špatnou situaci. Při tomto zkratu si není vědomé toho, že útekem nic nevyřeší. Útekem může také chtít pozornost od rodičů, v domněně si myslet, že tím naopak situaci doma vyřeší. Je předpoklad, že dítě si neví rady se svými pocity. (Špaňhelová, 2011, s. 51)

Z mého pohledu potomek útekem demonstruje nějakou situaci, ve které si už sám neví rady. Příčinou mohou být rodinné hádky nebo vynucení si určité pozornosti, kterou nedostává. Neuvědomuje si, že rodiče ve většině případů mají o dítě strach a není si vědom ani nástrah, které ho při útěku mohou potkat. Vše souvisí s nedostatečnou komunikací, kterou dítě při rozvodu rodičů potřebuje a neví, jak jinak se vypořádat se situací.

3.2 Psychické příčiny

Mezi základní pocity při rozvodu jsou strach, smutek, vztek, vina. Emoce jsou nepředvídatelné a u každého individuální. Pokud prožíváme psychickou nestabilitu, stojí za tím vždy nějaký důvod. Potomci mají z rozvodu strach, někteří se pohybují mezi dětmi, které si rozvodem prošly a často se neslučují s myšlenkou, že i jim by se podobná situace mohla stát. Věří pocitu, že matka a otec budou stále spolu. Pokud se vyrovnají s faktem, že jejich rodiče nejsou už svoji. Přichází pocit ztráty, se kterým se dítě těžce vyrovnává a ovlivňuje jeho život. Pocit smutku a ztráty radosti jsou velmi běžné. Je to nejsilnější emoce, kterou děti při rozvodu prožívají. Dávají ji najevo pláčem nebo vztekem, smutek ho tak pohltí, že nevěnuje pozornost ničemu jinému. Další pocit je vina. Je velmi časté, když si dítě bere rozvod za vinu. Viní samy sebe a snaží se situaci mezi rodiči napravit. S tímto pocitem se vyrovnávají i rodiče, alespoň jeden z nich pocit viny z rozvodu má. Kvůli svému problému a pocitům rodiče přehlídí své děti. Po pocitu viny přichází vztek. Dítě má vztek na sebe i na své okolí. Někde hluboko v minulosti pramení jeho pocity vzteku. Odmítnutí, selhání a nejistota jsou příčiny vzteku, které v sobě dítě drží už dlouho. Bez správných rodinných podmínek dítě nemusí mít pocit jistoty, a proto se v něm vztek vytvářel po dlouhou dobu. Pouta, která tvoří rodinu, byla zničena, a jen tak lehce se neobnoví. Když je člověk ponížený, ublížený a necítí lásku, tak je těžké v něm probudit emoce. Přenáší svůj vztek na druhé, konkrétně na rodiče, který jejich rodinu opustil. Zároveň ví, že by své pocity neměl ventilovat, a proto je drží stále v sobě. Bojí se dát najevo svůj vztek, proto aby ho rodič neopustil úplně. Ať už dítě své pocity nedává najevo z jakéhokoliv důvodu, může zatím stát i osobní selhání, které často potomky postihuje. Vztek u dětí se dělí na tři základní fáze. První jsou děti, které si cucají prsty, koušou nehty, okusují tužky a svůj vztek řeší pomocí úst. Druzí rozbíjejí věci, trhají si vlasy, mlátí kolem sebe a vztek řeší násilím. A třetí projev vzteku je přes nohy, jelikož se jedná o primární zónu dítěte. Utíkání, dupání a kopání jsou hlavní projevy. (Matějček, Dytrych, 1994, s. 133)

Představte si, že máte určité představy o svém životě, jste spokojeni, žijete v klidném rodinném prostředí a najednou se vše rozpadne. Z radosti se stane vztek, ze štěstí smutek. Rodiče by si měli uvědomit, že na dítě to je obrovský tlak, a ačkoliv se může zdát v pořádku, tak jeho psychika na tom tak být nemusí. Mohou se mu zhroutit jeho představy. Ostatní mu mohou tvrdit, že rodiče mu pořád zůstávají, jen je nebude vídat

současně. Vše je pravda, pokud se rodič dítěte nevzdá, tak mu právem zůstane, ale dítě už nepozná, jaké to je, když se jeho rodiče milují. Nové partnery svých rodičů nemusí přijmout. Na druhou stranu pro dítě není také vhodné, pokud vyrůstá v prostředí, kdy se rodiče hádají. V tomto případě je lepší, když jdou rodiče od sebe a potomek je nemá za vzor. Může nastat i situace, kdy se dítěti po rozvodu uleví, protože i nepřátelství rodičů by na něm zanechalo stopy.

3.2.1 Noční děsy

K mnoha psychickým případům mohou patřit i noční děsy. Jedná se o stav dítěte, který se projevuje od 8. měsíce věku do konce 11 let. Dítě se v noci probudí a jeho vnímání není v plné míře, může začít křičet nebo říkat necelé věty. Rodič si může myslet, že dítě je probuzené, protože jeho oči jsou otevřené, ale není tomu tak. Situace se může podobat noční můře, ale je rozdíl v tom, že po nočním děsu si dítě nemůže vzpomenout, co se mu zdálo, přičemž při noční můře ano. Jeho uklidnění je obtížnější a prožitek je intenzivnější. (Špaňhelová, 2011, s. 49)

Dle mého názoru jsou noční děsy už velmi vážným následkem u dítěte. Samozřejmě to nemusí mít jen dítě, které si prochází nebo prošlo rozvodem, ale i dítě, které prožívá jiné traumatické zážitky. Potomek přes den vstřebává různé situace, které ho doprovází a častokrát to přejde do nočních děsů.

3.2.2 Lhostejnost

Někteří z rodičů mohou u svého dítěte pozorovat lhostejnost, na kterou dříve nebyli zvyklí. Potomek může jednat jako by se ho situace vůbec netýkala. Nejeví zájem o rodiče a působí necitelně. Jedna z příčin může být nízká všímavost dítěte. Dále je možné, že v rodině nebyli rodinní příslušníci zvyklí zajímat se navzájem o sebe. Nebo dítě dříve dostávalo pozornosti příliš a je rádo, že teď má příležitost starat se jen o sebe, jelikož rodiče mají jiné starosti. Změna ale může znamenat i určitou pózu dítěte k situaci. Brání se tomu, co se děje v domácnosti a nepřipouští si problém. Rozvod však jeho život zasáhne a proto je důležité, aby se lhostejnost změnila na otázku nebo zájem. (Špaňhelová, 2011, s. 50)

Pokud se dítě chová lhostejně, je to běžná situace, možná se řídí rodinným modelem. Až na občasné výbuchy vzteku nebo znepokojení, jeho otec neprojevoval žádné emoce, úzkost či radost. Matka se mohla chovat podobně, a proto potomek nevidí správné chování při této situaci. Často se takhle chovají chlapci a mohou patřit k dětem, které se nepletou do záležitostí dospělých. Situace může mít mnoho příčin. Pro některé není život dospělých zajímavý a nerozumí, co se děje. Vše se rozvíjí i od jejich emoční zralosti. Dále zjevná lhostejnost může pramenit z neschopnosti vyjádřit své pocity. (Smith, 2004, s. 37)

Dle mého názoru by rodiče takové chování u potomka neměli dlouho přehlížet. Myslím si, že v dnešní době jsou děti více uzavřené a nejsou zvyklé svěřovat se rodičům. Rodiče mohou s dítětem mluvit a zjistit, zda se jedná opravdu jen o jeho pózu nebo skrývá své emoce a je oploštěné o emocionální prožitky.

3.2.3 Deprese

Osoba postižená depresí se cítí opuštěná a osamělá. Děti mluví o tom, že si připadají jako zamčené v místnosti, kam nikdo nemůže. Dále nedostatečné sebevědomí, osamělost. Potomci jsou ustrašení kvůli svým rodičům a zážitkům, které mají. Deprese je zcela běžnou reakcí na rozvod rodičů. Situace se může zlepšit, pokud dítě v prvním roce získalo příznivé zkušenosti s navazováním kontaktů, v důsledku toho je osobností, která se lépe vyrovnává s negativními okolnostmi. (Smith, 2004, s. 50)

Biologické a sociální vlivy se podílí na vzniku deprese. Častěji se porucha objevuje u lidí, kteří nemají dostatečný spánek, pohyb nebo je narušen jejich životní styl. Dále se může vyskytovat, pokud je člověk pracovně vytížený. Deprese se objevuje u lidí, kteří si prochází rozvodem nebo vyrůstají v disfunkční rodině, až 50 % lidí v depresi nemá dobré vztahy v rodině. Na rozvoj poruchy má značný podíl stres. Bývá spouštěčem, kdy organismus reaguje na ohrožení své rovnováhy stresem. Pokud je stres dlouhodobý, vzniká nerovnováha neuromodulátorů v mozku a objevuje se porucha nálady. (Křivohlavý, 2003, s. 29)

Pokud rozvod rodičů zanechá takové stopy, jako jsou deprese, je potřeba situaci ihned řešit. Dítě je nepředvídatelné a mohou nastat tragické scénáře. Rodiče by měli se svými dětmi komunikovat a ujistit se, že dítě netrpí žádnými psychickými problémy.

3.3 Ekonomické příčiny

Dle statistik matky po rozvodu přicházejí až o 22 % svých příjmů. Vyplývá to z analýzy Národohospodářského ústavu AV ČR. Hlavním důvodem je, že matky se převážně zaměřují na netržní formu práce, což zahrnuje péči o dítě a otcové na tržní formu práce neboli finance. Dalším důvodem je rozdílnost platového ohodnocení žen a mužů v ČR. Na děti je vydáváno více jak 50 % příjmů a řešením by mohlo být tzv. zálohované příspěvky na děti pro matky samoživitelky nebo otce samoživitele. [studio ČT24 online, 2015]

Ekonomické problémy po rozvodu jsou individuální. Jsou děti, které po rozvodu rodičů zažívají vzájemné nadbívání, neboli rodiče se ho snaží uplatit dárky a předhánějí se, kdo bude mít lepší. Děti pak jsou rozmazlené a rodiče využívají. Jejich spolužáci jim mohou závidět drahé oblečení a nové hračky, ovšem pro dítě to zevnitř nemusí být tolik uspokojivé, jako kdyby měl rodiče pohromadě. Je to jenom utěšující prostředek, rodič má pak pocit, že dítěti nic nechybí, ale opak je pravdou. Obvykle jednání nadělá více škod než užitku. Děti, které jsou po rozvodu záměrně rozmazlované, mohou být vystaveny šikaně od jejich spolužáků. Dětská závist je zlá a mohou nastat dva případy. První je ten, kdy ostatní děti budou natolik závidět, že se začnou posmívat nebo dítě šikanovat. Druhá situace nastane, pokud dítě začne být dominantní. Je v pozici šikanujícího, a naopak se může posmívat dětem, které nemají stejné věci. Vytahuje se a používá materiální prostředky, aby byl obdivovaný. Tohle dělají hlavně děti, které nemají dostatek pozornosti doma a vynucují si ji od svého okolí. Oba případy vedou k tomu, že není dobré, když se rodiče navzájem předhánějí a bojují mezi sebou o pozornost dítěte. Rodiče dělají často mnoho věcí nevědomky, ale potomek soupeření vnímá a může si z toho brát příklad. Soupeření s ostatními pro něj pak může být běžné. Opačným případem může být dítě, které strádá. Matka samoživitelka nemusí mít prostředky, aby ho zabezpečila a kvůli nespolupráci otce, nedokáže domácnost uživit. Otec nejví o rodinu zájem nebo má i svoji vlastní a zanedbává svého potomka. Takové

dítě se snadno stává terčem posměchu, touží po tom, co mají spolužáci, a může mít odpor chodit do školy.

Matky samoživitelky to mají těžké, otec je povinen posílat alimenty, ale ne vždy jsou v takové výši, aby zabezpečily rodinu. Matkám je poskytována finanční pomoc, která se vztahuje na těhotné ženy a nezaopatřené děti. Jedná se o dávku poskytovanou k úhradě jednorázových mimořádných výdajů. (Břeská, Vránová, 2000, s. 52)

V mém okolí obvykle matky mají dvě zaměstnání, mohou pracovat po večerech a dítě je odkázáno samo na sebe. Situace je velice nepříjemná a nejedná se o chybu matky, ale otce, který rodinu opustil. Může nastat i situace, kdy matka opustí otce a žije s novým partnerem, se kterým má potomka. Je tolik zaslepena novým partnerem a potomkem, že zanedbává toho z předchozího manželství. Rodina může být zabezpečena, ale dítě strádá emočně, protože o něj rodiče nejeví dostatečný zájem. Problém je velice smutný, když je dítě zanedbáváno kvůli druhému potomkovi. Nemělo by to nastat. Rodiče by se měli všem dětem věnovat stejně a nový potomek s novým partnerem by neměl být důvodem pro opačné jednání. Dítě, které finančně strádá, může mít sklony k vandalismu. Vytvoří si vztah k jiným dětem v podobné situaci. Takové děti vymýšlejí různé způsoby, jak si získat finanční prostředky či jídlo. Mohou začít krást, porušovat zákony či si vybíjet svůj vztek na druhých. Chování těchto problémových dětí má své důvody, a právě rozvod rodičů a nedostatečná péče jsou příčinou. Dítě může být zanedbáno, i když jsou rodiče svoji, vždy to nemusí být následek rozvodu. Některé rodiny nevěnují potomku podporu a péči jakou potřebuje a takové rodiče by se měli zamyslet, zda není v něčem potřeba udělat změnu. Potomek se vyvíjí a bere si z rodičů příklad. Pokud nedostane správné základy a zázemí pro jeho rozvíjení, tak věnuje pozornost něčemu jinému jako je právě vandalismus a nepřiměřené chování. Za následky mohou často rodiče a jsou zodpovědní za výchovu svého dítěte. Pokud dítě nedokážou uživit, měli by zvážit jiné možnosti.

4 Rodiče a děti po rozvodu

Porozvodové období je velmi těžké. Rozvedený pár i potomky čeká dlouhá cesta k tomu, aby znovu našli harmonii a z rozvodu se psychicky dostali. Důležité je umět s dítětem komunikovat během rozvodového řízení. Pomoci dětem vypořádat se s jejich emocemi a pochopit těžkou situaci, kterou si prochází. (McBride, 2016, s. 7)

4.1 Kontakt rodičů s dětmi

Pokud proběhne rozvodové řízení a je určeno, kdo bude mít dítě v péči, tak nastává situace, kdy je dítě každý víkend či týden někde jinde a na tenhle nový způsob života si musí zvyknout. Existuje mnoho způsobů a variant styků rodičů s dětmi. Důležité je neřešit své konflikty před dětmi. Dále nevydírat bývalého partnera přes dítě. Ještě těžší situace však nastává, pokud jeden z partnerů o dítě nejeví zájem. Chce začít nový život s novým začátkem, do kterého svého potomka nezařadil. Situace je velmi obtížná a bez následků se zřídka kdy obejde. Mnoha matek, které jejich manžel opustil, používají dítě jako prostředníka. Začnou dítěti říkat, že je otec nemá rád a nechce ho vidět. Situace může být pravdivá a otec opravdu k dítěti nemá vytvořený vztah. Matka by si neměla před dítětem na otce stěžovat. Bude se cítit méněcenné a jeho sebevědomí se sníží. Dokonce si může začít myslet, že otec utekl od něj a ne od matky.

Novák ve své knize uvádí, že nejlepší je hovořit stručně a jasně. Říct dítěti, že otec od nich odešel a chce zůstat sám. Jde o nejlepší řešení, ačkoliv dítě bude smutné a dlouho mu potrvá, než si zvykne, že s nimi otec není. Situace bude pro jeho psychickou stránku lepší, než pocit viny. Ve vysvětlování budeme hodně uměřeni. Nikdy nevíme, jak se dále situace bude vyvíjet, a proto je nejlepší zachovat tento postoj. (Novák, 2012, s. 121)

Dalším opačným problematickým stavem je, pokud oba rodiče o dítě usilují. Nastává stav, kdy dítě musí projít soudním znalcem, aby bylo vyšetřeno, s jakým rodičem by mělo bydlet. Je lepší, když dítě chtějí oba, ale opět velmi psychicky náročné. Potomek nechce ublížit ani jednomu z rodičů a zároveň jsou s tím spojené další hádky. Novák dále uvádí, že nejlepší řešením je si o tom s potomkem promluvit, a říct mu, že některé děti nemají to štěstí a nechce ho ani jeden rodič. On štěstí má a proto se teď rozhoduje,

s kým bude žít a možná bude muset jít k sociální pracovníci, která rozhodne, kde pro něj bude nejlepší zůstat. Není dobré se před potomkem hádat a navzájem si vyčítat své chyby. Hysterické spory o dítě nikam nevedou. Potomek nakonec nemusí chtít být ani u jednoho a hádky si bude vyčítat. Nejčastěji děti zůstávají u matky a k otci docházejí. Největší počet dětí v České republice žije s matkou. Je tedy běžné, že otec vidí své dítě jednou za týden nebo za dva. Je spousta výhod a nevýhod, které dítě v takové péči má. Mezi hlavní nevýhody patří, že dítě nevidí normální soužití ženy a muže, pokud tedy jeho matka nemá nového partnera. Nevidí, jak v určitých situacích otec postupuje a nemůže mu předávat své běžné životní zkušenosti. Nepoznává tedy druhou rodičovskou roli. Dále může velmi stresově vnímat svoji matku, která se snaží uživit domácnost. S tím souvisí i fakt, že na něj matka nemusí mít tolik času, pokud se snaží normálně pracovat a zařizovat domácnost. (Novák, 2012, s. 122)

Z mého pohledu je výhodou například jednotná výchova. Druhý rodič nemůže zasahovat do výchovy dítěte. Dítě tedy není zmatené a nevyužívá dobrosrdečnost rodiče, který je mírnější než ten druhý. Další výhodou je, že žije v jednom stabilizovaném prostředí. K druhému rodiči dochází jen na víkendy a často to potomek bere jako víkendové zpestření či zábavu.

Špaňhelová uvádí řešení situace. Nejlepší je najít kompromis. Například otec by měl s dítětem dělat úkoly. Pokud dítě něčemu nerozumí a otci učení jde, je nejlepší činnost nechat na něm. V určitém věku je dítě už schopné v domácnosti pomáhat, proto je správné, když ho matka zapojí do úklidu nebo běžných domácích prací. Je správné nebát se před dítětem projevit únavu nebo smutek. Mnoho rodičů se snaží vše dělat na maximum, ale je dobré ukazovat se v reálném světle. (Špaňhelová, 2010, s. 132)

Kontakt rodiče s potomkem je velmi důležitý, a pokud má dítě možnost vídat oba rodiče je to určitě prospěšné pro jeho psychiku. Rodiče by měli střídavou péči dodržovat a zamezit negativním následkům. I ve střídavé péči lze vytvořit stabilní prostředí a psychicky i sociálně zdravé dítě.

4.2 Nový partner jednoho z rodičů

Když nastane situace, kdy si matka či otec najdou nového partnera. Jedná se o nový začátek, který může být pro potomka nepříjemný. Dítěti nemusí být příjemné vidět svoji matku nebo otce s někým jiným. Je pro něj lepší vyrůstat v prostředí, kde vidí mužskou i ženskou roli, ale vždy to není tak jednoduché. V lepších případech se stává, že si dítě nevlastního rodiče oblíbí a budou spolu vycházet, v těch horších se ho bude snažit zbavit. Důležité je jít na všechno pomalu. Když už jsme ve fázi, kdy si dítě zvyklo na odloučení rodičů, vídá otce jednou za týden a je smířeno se situací, tak přijde na řadu seznámení s novým partnerem. Snaha musí být z obou stran, obzvlášť ze strany nového partnera, který by se měl snažit potomka pochopit a najít si k němu cestu. Dítě příchod nového člověka většinou zaznamená ještě předtím, než přijde. Jeho matka změní chování nebo častěji chodí do společnosti s někým cizím. Pokud nastane chvíle, kdy se máte seznámit s dítětem vaší nové partnerky, tak se za každou cenu nesnažte, aby si vás oblíbilo. Je lepší zachovat si přirozenost a klidnou hlavu. Dítě si vás více oblíbí, pokud k němu budete mít úctu. (Antier, 2005, s. 36)

Dítě by se mělo připravit, že po rozvodu nebude chování jeho rodičů úplně stejné. Odloučenost partnerů mohou přinést spousty změn. Potomek si musí zvyknout na stav, kdy si jeho rodiče k sobě už neprojevují náklonnost, a může se setkat se vzájemnou neshodou. Rodiče by měli zaujmout správnou pozici. Neměli by do svých sporů zatahovat své děti a všemi způsoby docílit, co nejmenších následků. Role rodiče by měla zůstat stejná a dítě by mělo cítit podporu z obou stran.

5 Praktická část

V praktické části bakalářské práce předkládám výsledky dotazníkového šetření mezi chlapci a dívkami, kteří vyrůstali v rozvedených a úplných rodinách. Dotazník je směřovaný na různé situace, kterými si každý dospívající člověk prochází, ať už vyrůstal v úplné rodině nebo s rozvedenými rodiči. Dotazník jsem zvolila z důvodu anonymity pro respondenta a zároveň kvůli většímu sběru dat, který byl pro můj výzkum důležitý. Otázky jsou strukturovány tak, abych se nedotýkala soukromí daného respondenta a zároveň získala dostatečné informace pro můj výzkum. Zaměřovala jsem se převážně na vztahy, jak už partnerské nebo rodinné a dále na řešení různých situací, kdy záměrem bylo zjistit, jak by respondent reagoval při běžném problému.

Cílem předkládaného výzkumu je přiblížit psychosociální dopady, které mají děti po rozvodu rodičů. Zpětný pohled dětí, které rozvod zažily a vyrůstaly v rozvrácených rodinách a zároveň dětí, které vyrůstaly v úplných rodinách. Záměr je zjistit, zda je rozdílnost dětí z rozvedených rodin ve vnímání životních situací, které jim zásadně ovlivňují život.

5.1 Metodologie výzkumu a zkoumaný vzorek

Pro svůj výzkum jsem zvolila kvantitativní metodu na základě většího sběru dat pro zpracování výzkumu a ověření stanovených hypotéz. Pro sběr dat jsem zvolila dotazník, který obsahoval 27 otázek. Respondenti odpovídali zvolením jedné odpovědi nebo možností otevřené odpovědi. Dále jsem pomocí analýzy získala potřebné výsledky a vytvořila grafy.

Pro svoji práci jsem si nastavila věkovou hranici do 30 let z důvodu, že můj dotazník byl směřován na sociální vazby a to převážně vztahové, proto jsem potřebovala pohled mladších lidí, kteří si procesem vytvářením vlastní rodiny budou teprve procházet. Dotazník jsem rozeslala mezi přátele a dále studentům České zemědělské univerzity v Praze ČZU a VOŠ a SOŠ v Roudnici nad Labem. Celkem mi dotazník vyplnilo přes 107 respondentů, ale pro můj výzkum jsem vybrala pouze 100 vyplněných dotazníků z důvodu sudého počtu a to konkrétně 50 dospívajících z rozvedené a 50 dospívajících

z úplné rodiny. Dotazník jsem vytvořila pro obě skupiny z důvodu lepšího porovnání rozdílů. Důležité pro mě bylo i stejné množství zástupů mužů a žen.

5.3 Výzkumné otázky a hypotézy

Výzkumné otázky jsou zaměřeny na respondenty z rozvedených rodin, kteří se zúčastnili výzkumu vyplněním dotazníku na dané téma.

1. Jaké následky má dítě po rozvodu rodičů?
2. Jak se dítě s rozvodem vyrovnává?

Hypotézy jsem stanovila tak, abych mohla výzkum porovnat mezi dětmi z rozvedených a úplných rodin.

H1 - Děti z rozvedených rodin hůře řeší krizové situace s lidmi.

H2 - Děti z rozvedených rodin mají větší problémy ve vztazích.

H3 - Děti z rozvedených rodin se hůře začleňují do kolektivu.

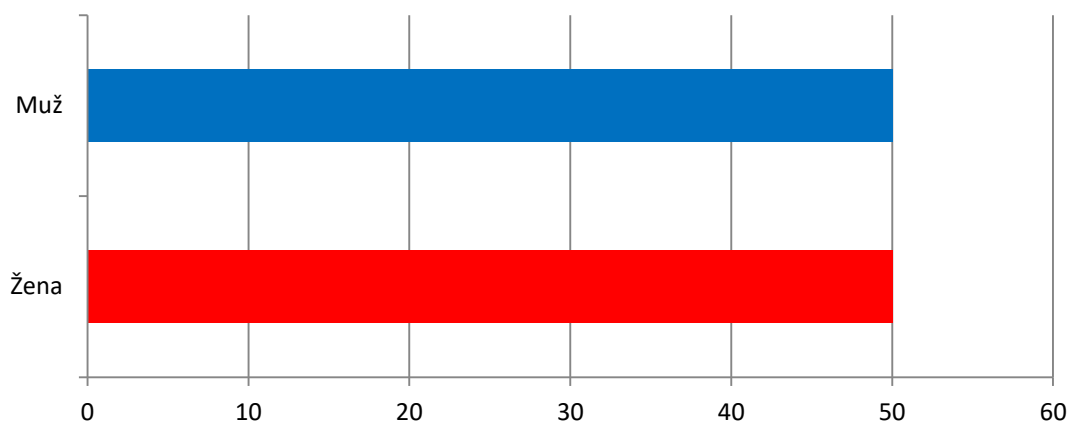
H4 - Děti z rozvedených rodin jsou více uzavřené.

6 Grafické zpracování výsledků

Grafické vyhodnocení výsledků je seřazeno dle pořadí v dotazníku, které respondenti vyplňovali. Od otázky č. 4 do otázky č. 13 dotazník vyplňovali respondenti jen z rozvedených rodin. Od otázky č. 14 je dotazník určen pro obě skupiny.

Otázka č. 1: Pohlaví

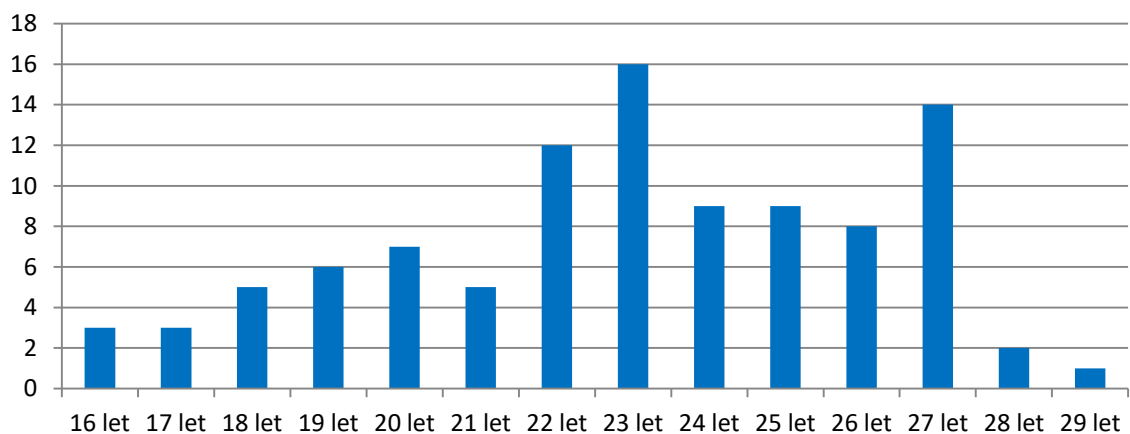
Graf č. 1 (zdroj vlastní)

Graf č. 1 zobrazuje ženskou a mužskou účast. Pro sběr dat bylo důležité, aby zastoupení bylo ve stejném poměru. Z grafu je zřejmé, že respondenti byli ve stejném zastoupení žen (50 %) i mužů (50 %). Na otázku odpovídaly obě skupiny respondentů.

Otázka č. 2: Kolik je Vám let?

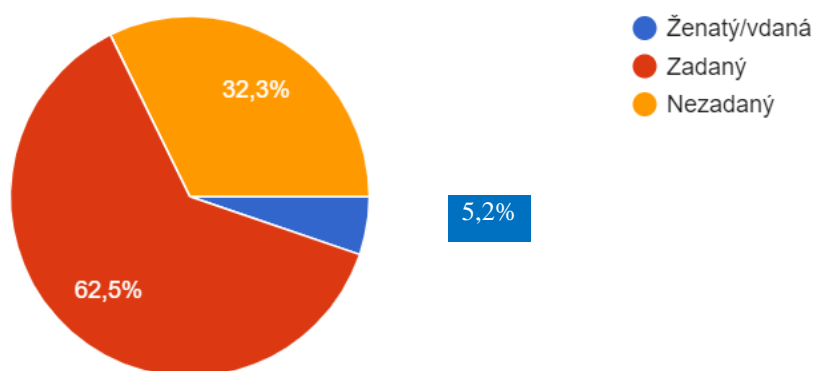
Graf č. 2 (zdroj vlastní)

Graf č. 2 zobrazuje věk respondentů. Pro svůj výzkum jsem si stanovila věkovou hranici do třiceti let. Z grafu lze vidět, že nejmladším respondentům je okolo šestnácti let a nejstaršímu dvacet devět let. Největší počet respondentů je zastoupený ve věku dvaceti tři let. Otázka byla použita pro obě skupiny respondentů.

Otázka č. 3: Jaký je Váš současný stav?

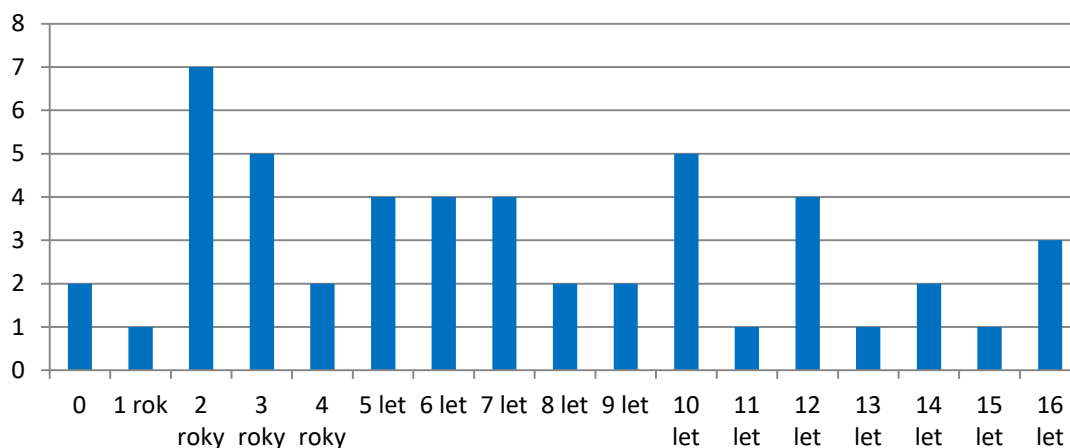
Graf č. 3 (zdroj vlastní)

Graf č. 3 znázorňuje, v jakém partnerském stavu se respondent nachází. Na výběr bylo ze tří možností. Mezi odpovídajícími se nachází 62,5 % zadaných, 32,3 % nezadaných a 5,2 % ženatých/vdaných. Otázka byla použita pro obě skupiny respondentů z rozvedených i úplných rodin.

Otázka č. 4: Kolik Vám bylo let, když se rodiče rozvedli?

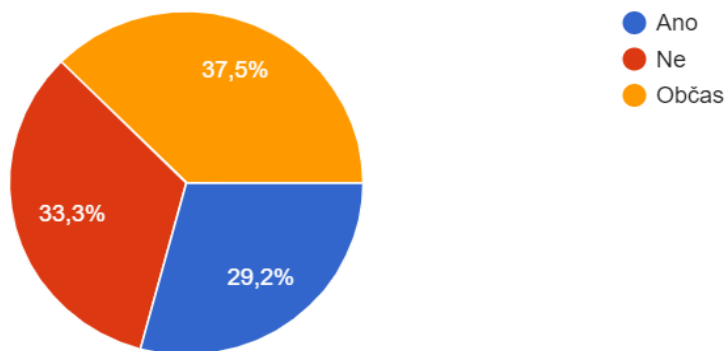
Graf č. 4 (zdroj vlastní)

Graf č. 4 zobrazuje věk respondentů, ve kterém si rozvodem rodičů procházeli. Nejčastější věk respondentů při rozvodu rodičů byl okolo 2 let. Na otázku odpovídali jen respondenti z rozvedených rodin.

Otázka č. 5: Mluvili s Vámi rodiče o rozvodu?

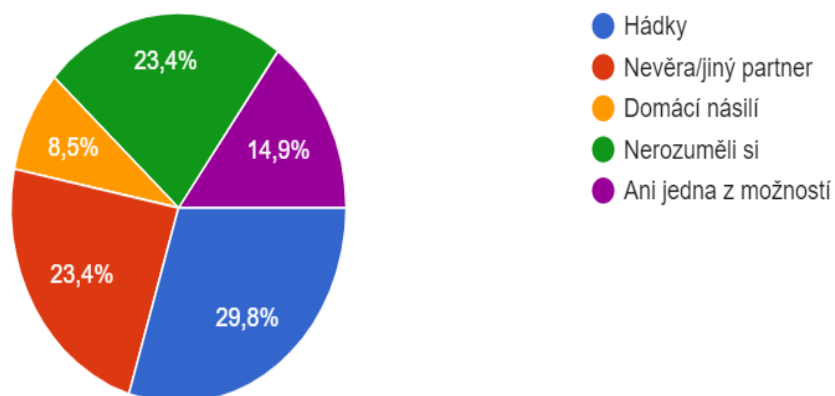
Graf č. 5 (zdroj vlastní)

Na grafu č. 5 můžeme pozorovat, zda rodiče mluvili se svými dětmi o rozvodu a snažili se potomky na rozvod připravit. Výsledky znázorňují, že až 33,3 % rodičů o rozvodu se svými dětmi nemluvilo, 29,2 % rodičů ano a 37,5 % jen občas.

Otázka č. 6: Jak Vám rodiče rozvod odůvodnili?

Graf č. 6 (zdroj vlastní)

V grafu č. 6 lze vidět, že nejčastější důvody k rozvodu byly hádky 29,8 % a nejméně domácí násilí, které je zastoupeno v 8,5 %. Na otázku respondenti mohli odpovídat zaškrtnutím jedné odpovědi.

Otázka č. 7: Vyjmenujte alespoň 3 emoce, které jste prožíval/a při rozvodu rodičů?

Otázka měla otevřenou odpověď, každý respondent napsal alespoň 3 emoce, které prožíval při rozvodu rodičů. Následná tabulka zobrazuje emoce, které respondenti prožívali.

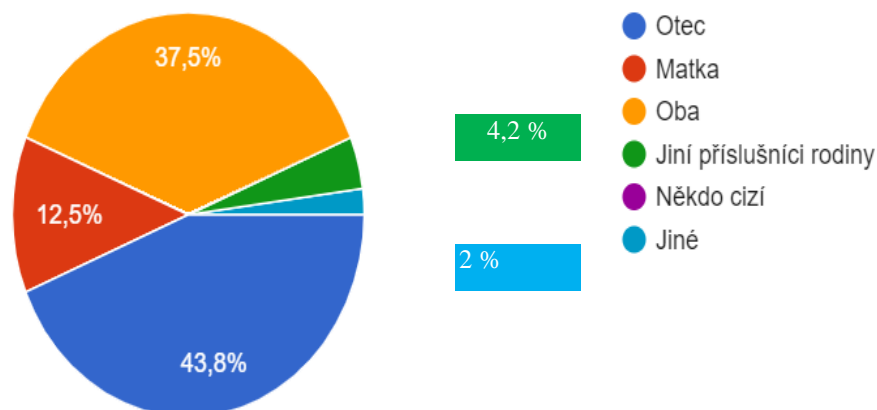
Tabulka č. 1 (zdroj vlastní)

Emoce	Počet odpovědí	Emoce	Počet odpovědí
Strach	19	Uzavření se	2
Smutek	9	Nejistota	1
Úzkost	9	Bezmoc	1
Nervozita	5	Bezohlednost	1
Lhostejnost	5	Zlost	1
Nenávist	3	Smíření	1
Vztek	3	Zmatek	1
Stesk	3	Duševní klid	1
Nepamatují si	3	Ztráta	1
Úleva	2	Brek	1
Samota	2	Neporozumění	1

Dle tabulky č. 1 můžeme vidět, že nejčastěji prožívaná emoce u dětí při rozvodu rodičů je strach, smutek a úzkost. Dále nervozita a lhostejnost. Ne všichni respondenti vyplnili 3 emoce, ale mnoho z nich zvolilo spíše jednu nebo dvě.

Otázka č. 8: Myslíte si, že za rozvod někdo mohl?

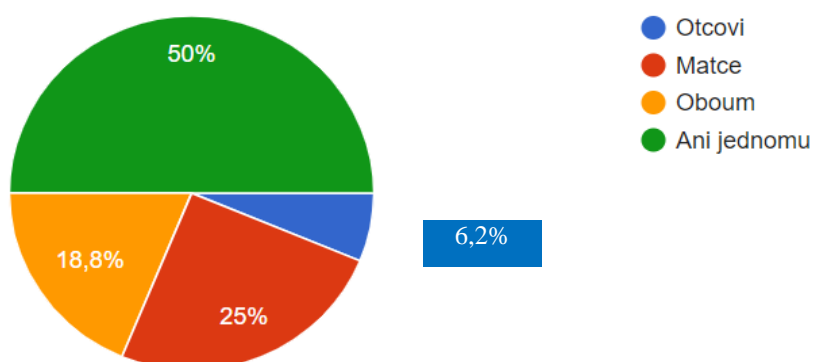
Graf č. 8 (zdroj vlastní)

Z grafu č. 8 je zřejmé, že velké procento respondentů zvolilo odpověď, že za rozvod může otec (43,8 %). Dále oba (37,5 %), matka (12,5 %) a nejméně zvolená odpověď byla možnost jiné (2 %) nebo jiní příslušníci rodiny (4,2 %). Žádný z respondentů nezaškrtl odpověď někdo cizí.

Otázka č. 9: Svěřoval/a jste se rodičům?

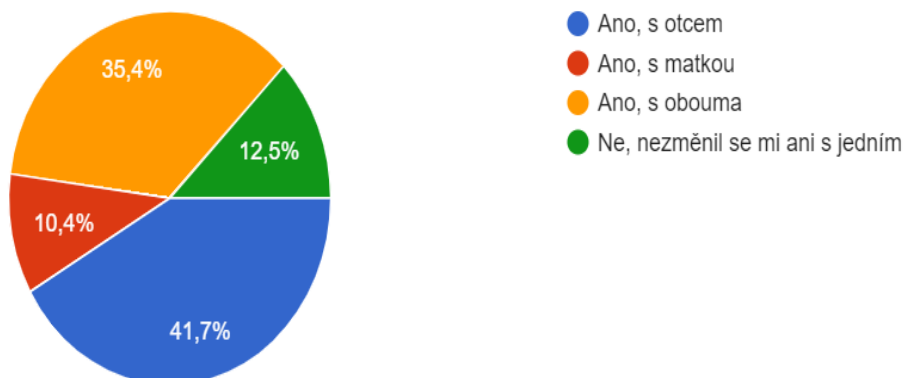
Graf č. 9 (zdroj vlastní)

Graf č. 9 znázorňuje, že většina dětí z rozvedených rodin se nesvěřuje svým rodičům. Matce se svěřuje až 25 % a otcovi pouze 6,2 % dětí. Oboum rodičům se svěřuje 18,8 % respondentů a 50 % zvolilo, že se nesvěřuje ani jednomu.

Otázka č. 10: Změnil se Vám vztah s matkou nebo otcem?

Graf č. 10 (zdroj vlastní)

Respondentům se převážně změnil vztah s otcem 41,7 %. S matkou i otcem se vztah změnil 35,4 % respondentů. Jen malému množství odpovídajících se vztah změnil i s matkou 10,4 % nebo se nezměnil s žádným rodičem 12,5 %. Z grafu č. 10 je zřejmé, že děti často viní z rozvodu otce.

Otázka č. 11: Jak často jste se vídal/a s druhým rodičem?

Respondenti na otázku odpovídali otevřenou odpovědí. Z odpovědí jsem následně vytvořila přehlednější tabulku.

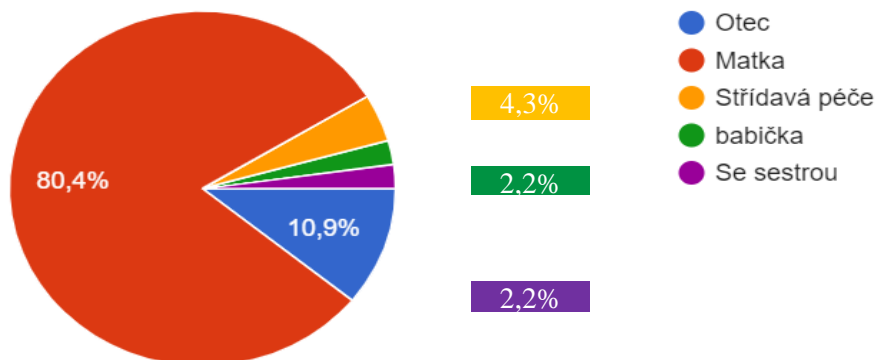
Tabulka č. 2 (zdroj vlastní)

Vídání se s druhým rodičem	Počet respondentů
1 x týdně	20
1 x za 14 dní	10
Párkrát do měsíce	11
2 x týdně	3
Málokdy	2
2 x za měsíc	1
1 x ročně	1
Nevídal/a	1
Jednou za půl roku	1

Z tabulky č. 2 můžeme vidět, že 20 respondentů se s druhým rodičem vídalo alespoň 1x do týdne. Častá odpověď byla i jednou za 14 dní nebo párkrát do měsíce. Nejmenší počet respondentů se s druhým rodičem nevídá vůbec nebo jednou za delší čas.

Otázka č. 12: S kterým z rodičů jste po rozvodu žil/a?

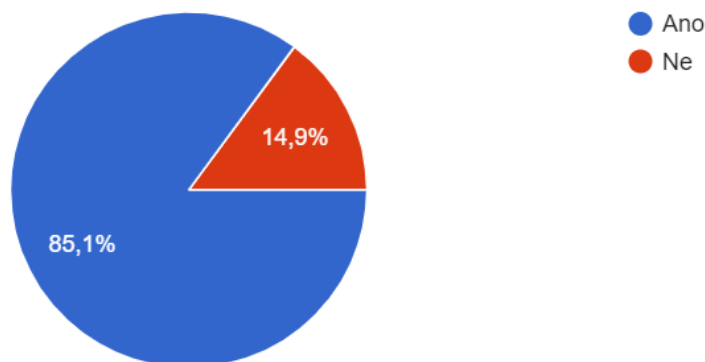
Graf č. 11 (zdroj vlastní)

80,4 % respondentů po rozvodu žilo s matkou, pouze 10,9 % s otcem. S babičkou nebo sestrou žilo 2,2 % a 4,3 % respondentů žilo ve střídavé péči. Respondenti měli na výběr ze tří odpovědí nebo mohli vyplnit jinou možnost.

Otázka č. 13: Myslíte si, že Vám rozvod rodičů ovlivnil život?

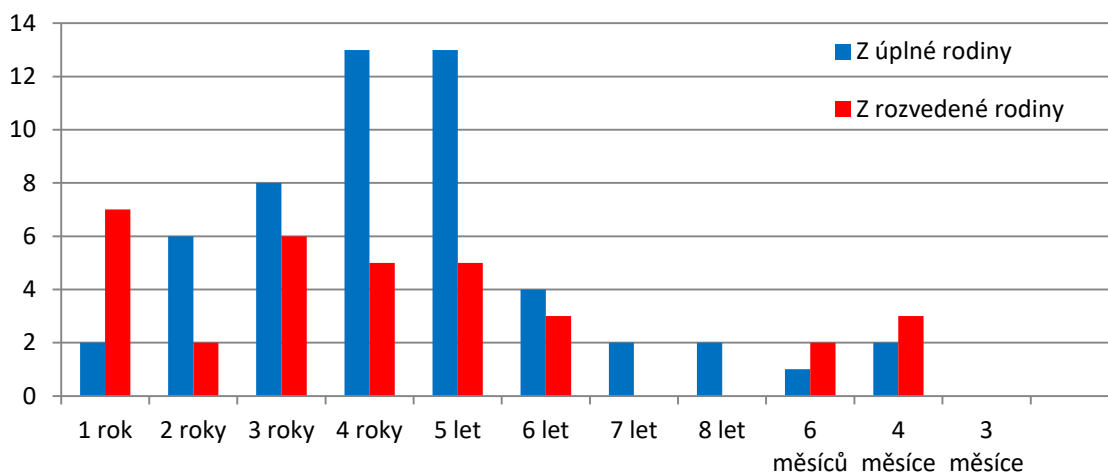
Graf č. 12 (zdroj vlastní)

Graf č. 12 ukazuje, že 85,1 % respondentů se domnívá, že jim rozvod rodičů ovlivnil život. Pouze 14,9 % respondentů zaškrtnulo odpověď ne. Z odpovědí je zřejmé, že většině rozvod zásadně změnil život.

Otázka č. 14 Jak dlouho trval Váš nejdelší vztah?

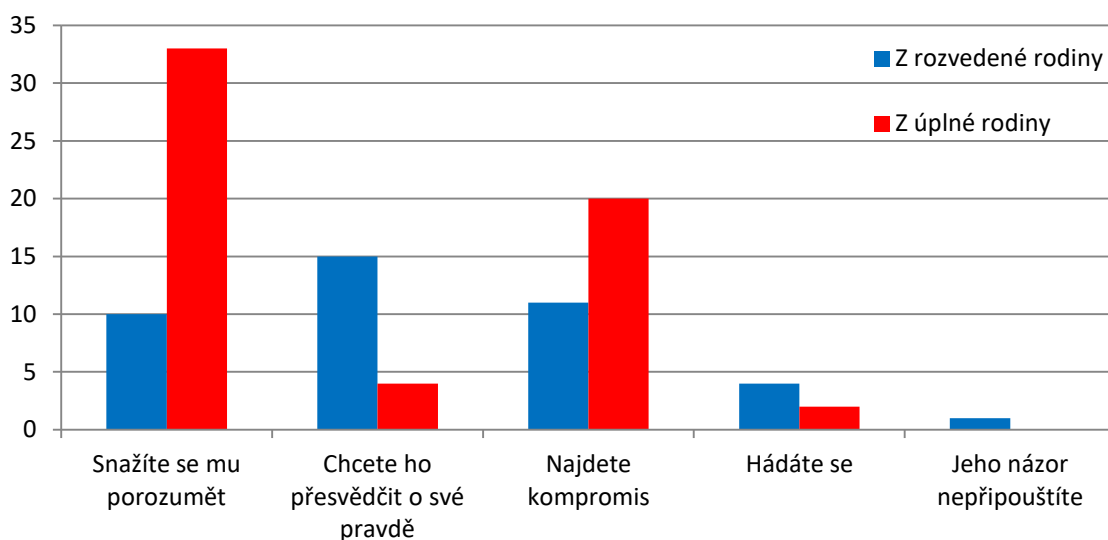
Graf č. 13 (zdroj vlastní)

Graf č. 13 zobrazuje délku vztahu mladistvých z rozvedených i úplných rodin. Dle odpovědí děti z úplných rodin měly delší partnerské vztahy než děti z rozvedených rodin. Z úplných rodin vztahy trvaly až po dobu osmi let, naopak z rozvedených průměrně okolo šesti let.

Otázka č. 15: Jak řešíte situaci, pokud s někým nesouhlasíte?

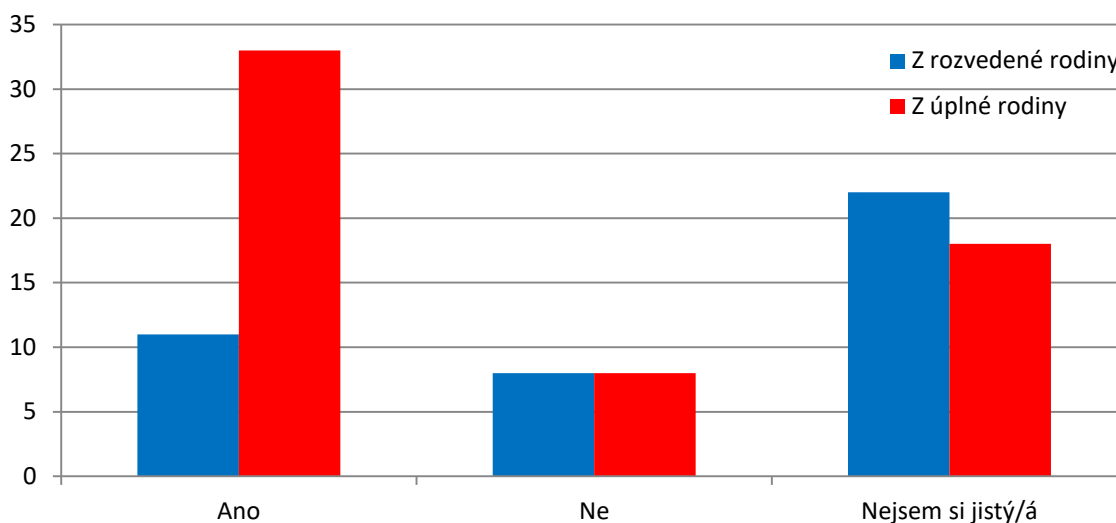
Graf č. 14 (zdroj vlastní)

Graf č. 14 ukazuje, jak obě skupiny respondentů řeší krizové situace. Respondenti měli na výběr z pěti odpovědí. Z grafu je zřejmé, že děti z úplné rodiny reagují na krizové situace o něco lépe než děti z rozvedené rodiny.

Otázka č. 16: Řekl/a byste, že většině lidí z Vašeho okolí můžete důvěřovat?

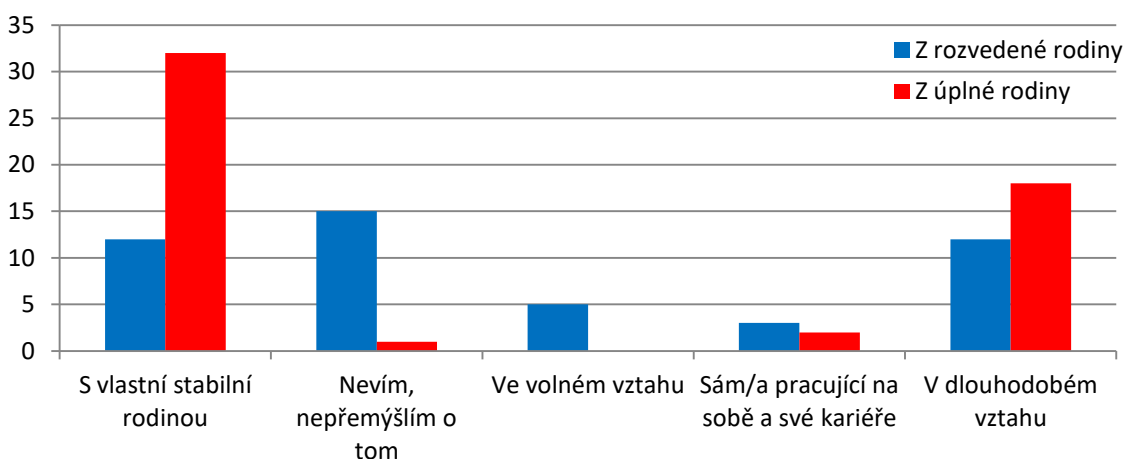
Graf č. 15 (zdroj vlastní)

Graf č. 15 znázorňuje důvěřivost respondentů vůči okolí. Z výběru bylo ze tří možností. Většina respondentů z úplné rodiny zaškrtnulo odpověď „Ano“ možnost „Ne“ zaškrtnulo stejný počet rozvedených i úplných rodin a odpověď „Nejsem si jistý“ zvolilo v převaze dítě z rozvedené rodiny.

Otázka č. 17: Za deset let vidíte sám/a sebe:

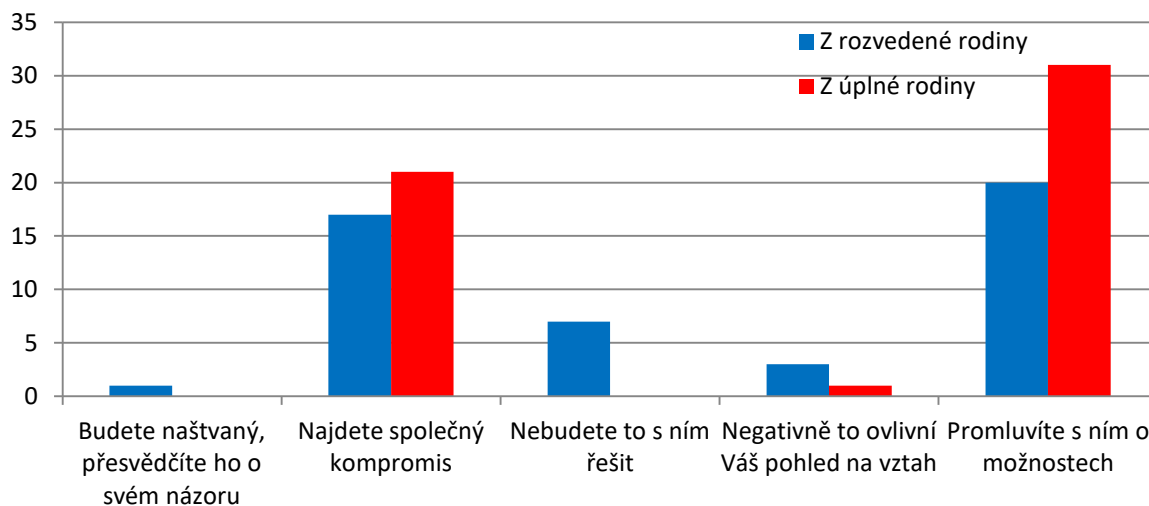
Graf č. 16 (zdroj vlastní)

V otázce č. 17 měli respondenti opět možnost výběru z pěti odpovědí. Dle výsledků respondenti z rozvedené rodiny preferují v budoucnu volnější vztahy nebo o budoucnosti nepřemýšlí, naopak respondenti z úplné rodiny preferují dlouhodobější vztahy nebo stabilní rodinu.

Otázka č. 18: S partnerem se neshodnete ve společném názoru na bydlení, jak se zachováte?

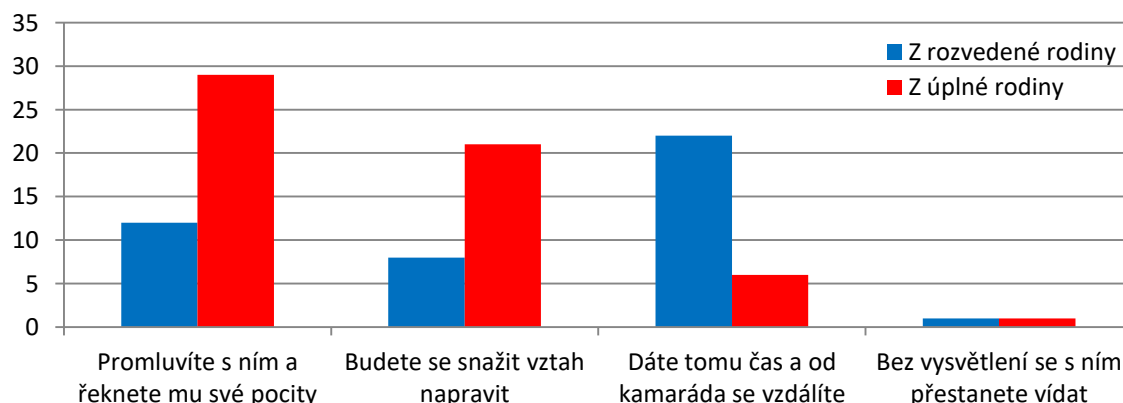
Graf č. 17 (zdroj vlastní)

Z grafu č. 17 je patrné, že děti z úplné rodiny mají větší snahu řešit krizové situace s partnerem. Děti z rozvedené rodiny v malém procentu neumí krizové situace řešit. Možnost, že najdou společný kompromis, zvolilo více dětí z úplné rodiny.

Otázka č. 19: S kamarádem si přestanete rozumět, jak se zachováte?

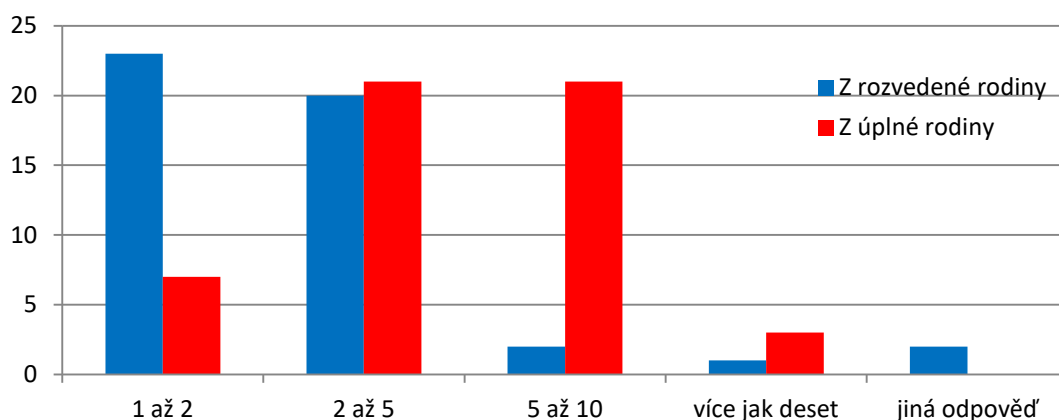
Graf č. 18 (zdroj vlastní)

Na grafu č. 18 lze vidět, že děti z úplné rodiny dávají přednost řešení zmíněné situace promluvením s kamarádem nebo napravením vztahu. Děti z rozvedené rodiny také řeší situaci stejně, ale větší procento je z úplných rodin. Dále můžeme pozorovat, že děti z rozvedené rodiny se raději od kamaráda na čas vzdálí a dají situaci prostor. Stejný počet respondentů z rozvedené i úplné rodiny by vztah s kamarádem ukončilo.

Otázka č. 20: Kolik lidí považujete za své opravdové přátele?

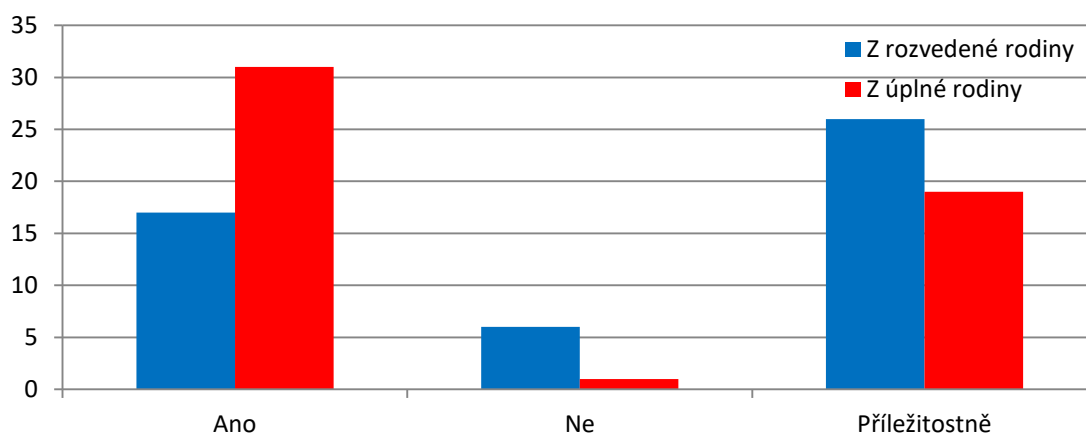
Graf č. 19 (zdroj vlastní)

Otázka se zaměřovala na sociální vazby respondentů. Široká skupina dětí z rozvedených rodin považuje 1 až 2 osoby za své blízké přátele. Děti z úplné rodiny většinou volily možnost 2 až 5 nebo 5 až 10. Jeden respondent z rozvedené rodiny zvolil možnost jiná a napsal, že nikdo nepatří mezi jeho blízké.

Otázka č. 21: Baví se mezi sebou Vaši přátelé?

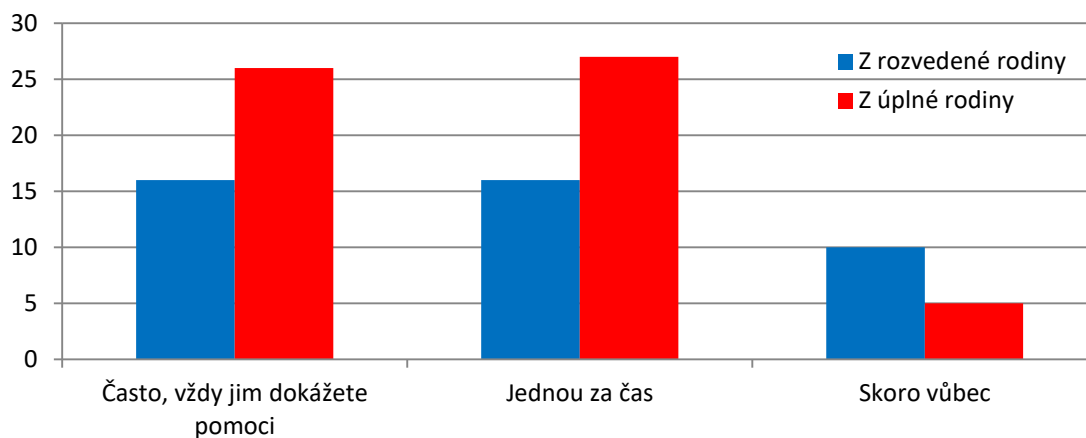
Graf č. 20 (zdroj vlastní)

Graf č. 20 znázorňuje, jaké vztahy mají mezi sebou přátelé respondenta. Účelem otázky bylo zjistit, zda se respondent pohybuje v úzkém kruhu přátel nebo kruhu širším. Dle výsledků 31 respondentů z úplné a 17 z rozvedené rodiny zvolilo možnost „Ano“. Naopak odpověď „Ne“ zvolilo více respondentů z úplné rodiny, stejné výsledky jsou i u třetí možnosti „Příležitostně“.

Otázka č. 22: Jak často se na Vás lidé obrací s žádostí o pomoc?

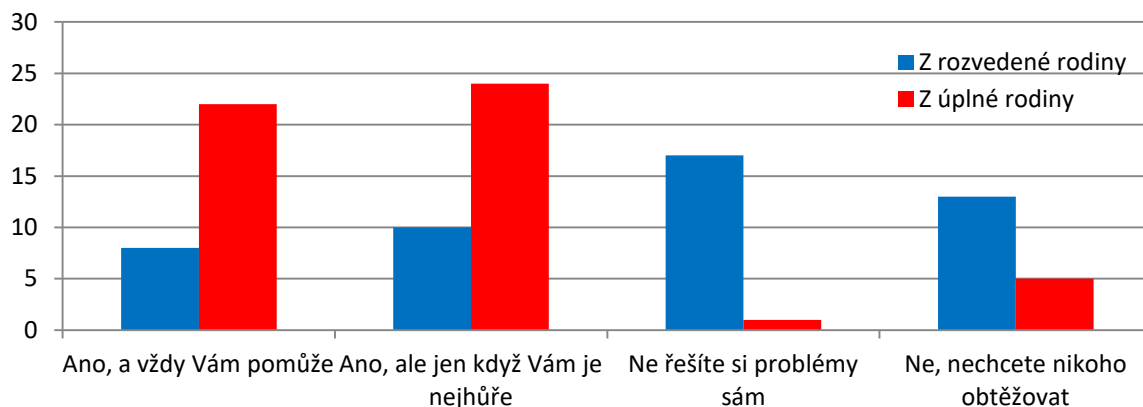
Graf č. 21 (zdroj vlastní)

Dle výsledků z grafu č. 21 je patrné, že se lidé častěji obrací na mladistvé z úplné rodiny. Výsledky u dětí z rozvedené rodiny jsou u prvních dvou možností stejné. Odpověď „Skoro vůbec“ zvolilo 5 respondentů z úplné a 10 z rozvedené rodiny.

Otázka č. 23: Žádáte lidi o pomoc, když potřebujete?

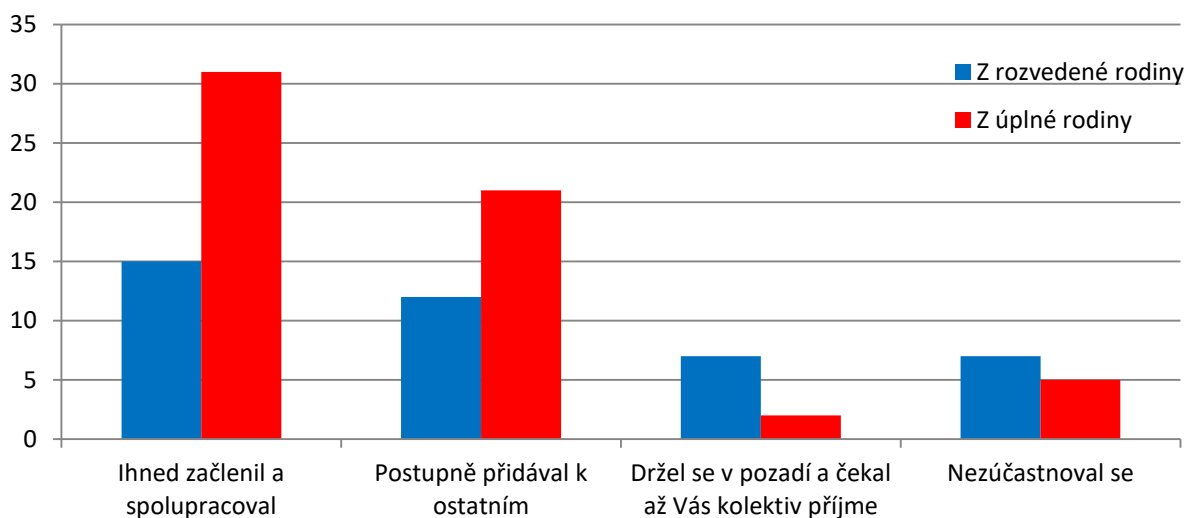
Graf č. 22 (zdroj vlastní)

Na grafu č. 22 můžeme vidět, jak často se respondenti svěřují svému okolí. Respondenti z rozvedené rodiny se svěřují značně méně než z úplné rodiny. Z rozvedených rodin svými problémy nechtějí zatěžovat okolí nebo si problémy řeší samy.

Otázka č. 24: Na základní škole jste se u společných aktivit:

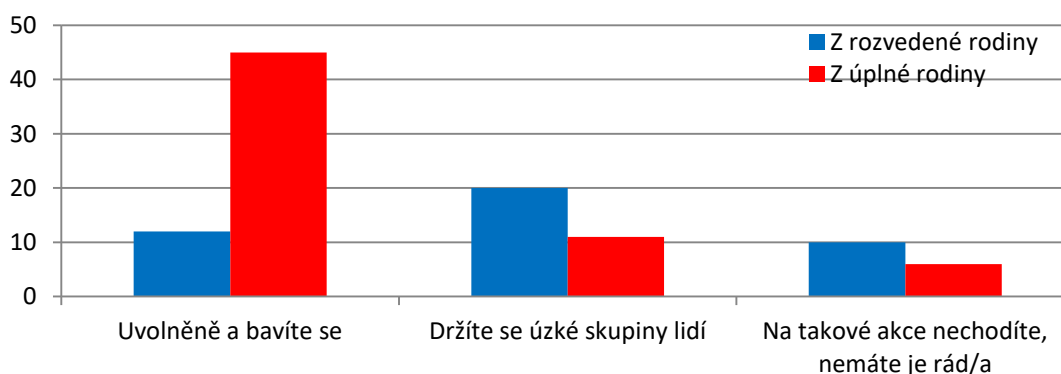
Graf č. 23 (zdroj vlastní)

Otázka č. 24 se zaměřuje na začlenění do kolektivu. Více respondentů z nerozvedené rodiny se ihned začlenili a spolupracovali se skupinou nebo se postupně přidávali k ostatním. Děti z rozvedené rodiny vedou v odpovědi, že se držely v pozadí nebo se vůbec nezúčastňovaly.

Otázka č. 25: Na akci, kde je více lidí se chováte.

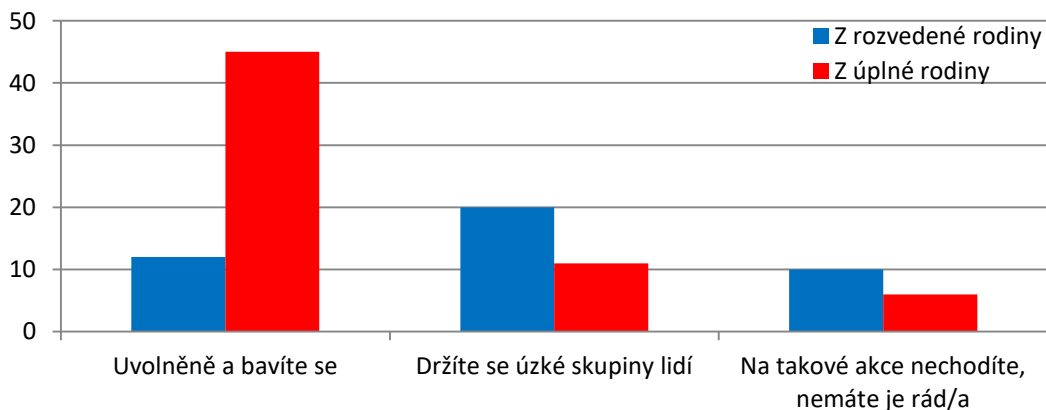
Graf č. 24 (zdroj vlastní)

Z grafu č. 24 je zřejmé, že respondenti z úplné rodiny lépe snášejí větší společnost lidí než děti z rozvedené rodiny. Větší počet respondentů z rozvedené rodiny se drží úzké skupiny lidí nebo na větší akce vůbec nechodí.

Otázka č. 26: Na ulici potkáte zajímavou osobu, která Vás zaujme, a chcete ho/ji poznat, co uděláte?

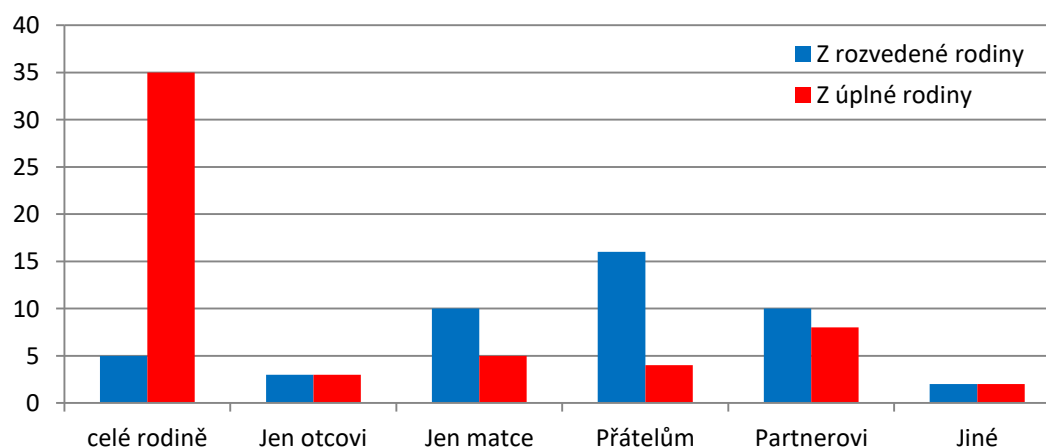
Graf č. 25 (zdroj vlastní)

Otázka č. 26 zkoumá, jak jsou děti schopné navazovat kontakty s cizími lidmi. Je patrné, že větší počet respondentů z úplné rodiny se odváží danou osobu oslovit a z rozvedené spíše nezareaguje. V prostředních dvou odpovědích, jsou si výsledky celkem rovny.

Otázka č. 27: Pokud se Vám stane nějaká důležitá situace v životě, tak to první oznámíte?

Graf č. 26 (zdroj vlastní)

Děti z úplné rodiny více inklinují a sdělují důležité informace své celé rodině. Naopak děti z rozvedené rodiny se raději první svěří přátelům nebo partnerovi, ve výjimkách i matce. Čtyři respondenti zvolili možnost jiné a napsali, že by se raději svěřili babičce nebo sestřenici.

7 Shrnutí výsledků výzkumu

Kapitola obsahuje shrnutí výsledků získaných z daného výzkumu. Za pomoci dotazníků a následného porovnání z obou skupin respondentů. Ve výzkumu jsem se zaměřovala na důsledky, které děti po rozvodu mají. Očekávání bylo takové, že z odpovědí od obou skupin respondentů získám výsledky, které mi vyvrátí nebo potvrdí mé předpovědi z důsledků, které děti mají. V závěru vyplynuly rozdíly, které značně ukazují odlišné vnímání dětí z rozvedených a úplných rodin. Nutno poukázat, že respondenti byli přibližně ve stejném věku a stejném počtu zastoupení mužů a žen. Výsledky žen byly značně pozitivnější než u mužů, ale celkově se čísla přiklání spíše k negativnímu ovlivnění dětí po rozvodu rodičů.

Překvapením pro mě byl výsledek, že děti z rozvedených rodin mají značně velké problémy ve vztazích nebo navazování nových kontaktů. Pouze úzká skupina respondentů z rozvedené rodiny prožívá dlouhodobé vztahy a to převážně dívky, chlapci jsou na tom podstatně hůře. Naopak děti z úplné rodiny nemají problém udržet dlouhodobý vztah. Ohledně vztahů jsou na tom děti z rozvedené rodiny hůře i v rodinných záležitostech, které se týkají budoucnosti. Převážně více respondentů z rozvedené rodiny se v budoucnosti vidí sami bez rodiny a nad budoucností nepřemýšlejí. Nebo naopak se chtějí zaměřit na kariérní růst a práci sami na sobě, což se dá považovat za pozitivní výsledek.

Dalším problémem dětí z rozvedených rodin je sociální začleňování do skupin a důvěra v okolí. Mnoho dětí z rozvedených rodin se potýká s problémem navazování kontaktů s druhými a důvěry. Potvrdil se mi i předpoklad uzavřenosti dětí z rozvedené rodiny, kteří nesdílejí své prožitky a osobní záležitosti se svou rodinou, ale převážně s přáteli. Dále se ve svém okolí drží malé skupiny lidí a důvěřují jen zřídka. Překvapili mě i vztahy přátel od dětí z rozvedené rodiny, kteří se mezi sebou moc nebaví nebo spolu nevychází. U dětí z rozvedené rodiny jsem čekala větší skupinky přátel, kteří nahradí pocit sounáležitosti v rodině, naopak mají jen malý okruh přátel.

Mezi další odlišnosti od dětí z úplné rodiny patří vztahy s rodiči, které jsem předpokládala, že budou chladnější a předpoklad se mi potvrdil. Děti z rozvedené rodiny nemají blízké vztahy s rodiči, převážně s otcem, kterému ve většině případu

dávají rozvod za vinu. Mnoho dětí cítí, že jim rozvod ovlivnil život a velká část dětí z rozvedených rodin mají problém s otcem a rozvod dávají rodičům za vinu, což popisují i v teoretické části.

Výsledky výzkumu mi potvrdily, že děti z rozvedené rodiny mají problémy, které se týkají vztahů, sociálního začleňování, důvěry a otevřenosti vůči svému okolí. Praktická část potvrdila všechny stanovené hypotézy a výzkumné otázky, proto dané problematice kladu velký důraz a beru ji za velmi závažnou. Dle mého názoru jsou to zásadní problémy, které omezují dítě v běžném životě i do budoucna a značně to ovlivní jeho život, proto si myslím, že interpretace těchto výsledků může pomoci, jak už rodičům, kteří si uvědomí, že je dítě rozvodem velmi ovlivnitelné, nebo samotným dětem, které si důsledky na sobě mohou uvědomit a začít na nich pracovat. Dále samotným rodičům, kteří rozvodem prochází a mohou důsledkům zabránit nebo alespoň omezit. V neposlední řadě mi výsledky budou užitečné v mé psychologické praxi a nastudování odborných zdrojů v soukromém životě.

Diskuse

Hlavním cílem práce bylo přiblížit následky dětí po rozchodu/rozvodu rodičů a porovnat sociální rozdíly mezi dětmi z rozvedené a úplné rodiny. Na základě dalších stanovených dílčích cílů jsem zjišťovala jaké následky má dítě po rozvodu rodičů a jak se dítě s rozvodem vyrovnává. Ke stanovení cílů jsem si vymezila 4 hypotézy.

První hypotéza H1 měla potvrdit nebo vyvrátit předpoklad, že děti z rozvedených rodin hůře řeší krizové situace s lidmi. Na vyhodnocení výsledků stanovené hypotézy jsem položila v dotazníku otázky č. 15, 18 a 19. Otázka č. 15 se zaměřuje na řešení situace, pokud respondent s někým nesouhlasí. Dle výsledků se 21 % dětí z rozvedených rodin snaží druhému porozumět nebo najdou společný kompromis. Z úplné rodiny 53 % respondentů situaci řeší stejně. Dále 20 % respondentů z rozvedené rodiny se ve stejné situaci hádá, snaží se druhého přesvědčit o své pravdě nebo si názor druhého nepřipouští. V úplných rodinách to je jen 6 %. Další otázka č. 18 zkoumá postoj respondentů k situaci, kdy se s partnerem neshodnou v názoru na společné bydlení. Děti z rozvedené rodiny se v 37 % snaží s partnerem promluvit o možnostech nebo najít společný kompromis. Děti z úplné rodiny zareagují stejně až v 52 %. Další možnost reakce na situaci je s partnerem situaci neřešit, být naštvaný nebo získat negativní pohled na vztah zvolilo 11 % dětí z rozvedené rodiny a jen 1 % dětí z úplné rodiny. Poslední otázka na řešení krizových situací se zaměřovala na zaujmutí pozice ke kamarádovi, se kterým si respondent přestane rozumět. Z rozvedené rodiny 20 % dětí se bude snažit s kamarádem promluvit nebo vztah napravit. Z úplné rodiny by zareagovalo stejně 50 % dětí. Z výsledků je patrné, že větší procento dětí z rozvedené rodiny reagují na krizové situace hůře než děti z úplné rodiny. Stanovená hypotéza se potvrdila.

V druhé hypotéze H2 jsem stanovila předpoklad, že děti z rozvedené rodiny mají větší problémy ve vztazích. Hypotézou se zabývá otázka č. 14 a 17. Dle výsledků ze 14 otázky, která se zabývá délkou vztahů respondentů lze říci, že průměrný vztah respondentů z rozvedené rodiny trvá 2,5 roku a z úplné až 5 let. Druhá otázka se zaměřuje na budoucnost respondentů, kde vidí sami sebe za deset let. Respondenti z rozvedené se v 24 % za deset let vidí v dlouhodobém vztahu nebo se stabilní rodinou. Z úplné rodiny tuto možnost zvolilo 50 % respondentů. Dále se 23 % dětí z rozvedené rodiny v budoucnu chtějí zaměřovat spíše na sebe a svoji kariéru nebo preferují volnější

vztahy. Z úplné rodiny je zvolená možnost v zastoupení jen v 3 %. Dle výsledků se děti z rozvedené rodiny mívají ve větších procentech kratší vztahy a v budoucnu zohledňují spíše sebe než budování vlastní rodiny. Lze říci, že H2 se potvrdila. Dle výzkumného šetření (Šindelářová 2017) se 44 % respondentů domnívá, že jim rozvod rodičů zásadně ovlivnil budoucí vztahy, 23 % zvolilo možnost, že na vztahy to vliv nemělo a 33 % respondentů si nejsou jisty.

Další hypotéza H3 předpokládá, že děti z rozvedené rodiny se hůře začleňují do kolektivu. Pro H3 jsem si stanovila otázky č. 24 a 25. Otázka č. 24 se zabývá chováním dětí na základní škole při společných aktivitách. Respondenti z rozvedené rodiny se v 27 % ihned začlenili nebo postupně přidávali k ostatním, z úplné rodiny tak reagovalo 52 % respondentů. Dále se 14 % dětí z rozvedené rodiny spíše drželo v pozadí nebo se vůbec nezúčastňovalo. Z úplné rodiny stejnou možnost zvolilo 7 % respondentů. Otázka č. 25 zkoumala chování respondentů na větší společenské akci. Z rozvedené rodiny se děti v 32 % cítí uvolněně nebo se drží úzké skupiny lidí. Z úplné rodiny 56 %. Možnost, že na takovou akci nechodí, zvolilo 10 % z rozvedené a 6 % z úplné rodiny. Výsledky ukazují, že větší počet respondentů z rozvedené rodiny mají problém se začleňováním do kolektivu. Hypotéza se může považovat za potvrzenou, přispět by k tomu mohla i další otázka č. 26 z mého dotazníku, která se zaměřuje na oslovení cizí osoby na veřejnosti. Výsledky mohou být ovlivněny povahou daného respondenta. Někteří mohou být extroverti a jiní zase introverti.

Poslední hypotéza H4 v mém výzkumu předpokládá, že děti z rozvedených rodin jsou více uzavřené. Hypotézu zkoumají otázky č. 20, 22 a 23. Otázka č. 20 zjišťuje, kolik lidí respondenti považují za své opravdové přátele. Z rozvedené rodiny 43 % respondentů považující za své blízké přátele v okruhu od 1 - 5 lidí, v úplných rodinách to je 28 %. Větší procento respondentů 24 % z úplné rodiny má okruh přátel kolem 5 - 10 lidí, u rozvedených to je pouze 3 %. Další otázka č. 22 zní „Jak často se na Vás lidé obrací s žádostí o pomoc?“ Okolo 16 % respondentů z rozvedené rodiny dokáže často pomoci druhým, ve stejných procentech jednou za čas a v 10 % skoro vůbec. Z úplných rodin je to 26 % respondentů u odpovědi „Často“ a 27 % odpovědělo, že se na ně okolí obrací jednou za čas. Pouze 5 % zvolilo možnost skoro vůbec. Poslední otázka se naopak zabývá tím, jak často respondenti žádají o pomoc. Z výsledků vyplývá, že 18 % dětí z rozvedené rodiny žádají o pomoc často a vždy jim pomůže nebo alespoň když je jim

nejhůře a 27 % o pomoc nežádá nebo nechce nikoho obtěžovat. U respondentů z úplných rodin jsou výsledky značně pozitivnější. 46 % žádá o pomoc a 6 % ji nechce. Děti z rozvedené rodiny mají opět horší výsledky než z úplné, hypotéza se potvrdila. Když se na problém podíváme z jiného úhlu, tak se výsledky mohou lišit i od samostatnosti respondentů. Někteří se mohou raději spolehnout jen sami na sebe nebo naopak ocení názory ostatních, ve výzkumu se ale procenta respondentů z rozvedených a úplných rodin značně lišila, proto budu považovat uzavřenost za následek rozvodu rodičů.

Výzkum potvrdil předpoklad všech hypotéz, proto ho mohu považovat za úspěšný. Na výzkumné otázky mohu na základě potvrzených hypotéz říci, že za následky po rozvodu rodičů lze považovat řešení krizových situací, budoucnost vztahů, začlenění do kolektivu a uzavřenost dětí z rozvedených rodin. Na druhou výzkumnou otázku, jak se dítě s rozvodem vyrovnává, mohu odpovědět na základě mých otázek v dotazníku č. 8, 9 a 10, kdy je patrné, že děti se s rozvodem nevyrovnávají dobře a může to značně ovlivnit jejich vztah s rodičem.

Závěr

Předkládaná práce se zabývala dětmi po rozvodu rodičů. Zaměřila jsem se na následky, které dítě po rozvodu může mít. Důsledky dětí jsem zjišťovala porovnáním rozdílů dětí z rozvedených a úplných rodin. Převážně jsem se zajímala o období dospívání, prožívání vztahů a případné sociální důsledky, jelikož děti z rozvedených rodin si neuvědomují, jak moc mohl rozvod rodičů ovlivnit jejich život i do budoucna. Z toho důvodu jsem se tématem zabývala hlouběji. Zároveň většina rodičů netuší, jak moc může mít jejich rozvod na dítě vliv.

Děti vnímají svět od velmi útlého věku, pozorují své okolí a učí se od svých rodičů, pokud nevyrostají ve stabilní rodině, tak později mohou mít problémy ve vlastní. Dále přichází o společnou pozornost a přítomnost obou rodičů a mohou cítit nedůvěru ve stálost vztahů a lásky. Často se uzavírají do sebe a nevěnují pozornost pocitům, které při rozvodu mají.

Cílem práce v teoretické části bylo objasnit následky rozvodu u dětí a přiblížit příčiny. V praktické části jsem zkoumala rozdíly dětí z rozvedených a úplných rodin, přičemž výzkum navazoval na část teoretickou. Ve výzkumu se problém potvrdil, jelikož mnoho respondentů z rozvedené rodiny prožívalo spíše krátkodobé vztahy a v budoucnosti nekladou příliš velký důraz na stabilní rodiny nebo dlouhodobé vztahy. Dále si mohou způsobit následky v podobě problémů v začleňování se do kolektivu a řešení krizových situací, které se mi ve výzkumu také potvrdily.

Na začátku práce jsem se věnovala samotnému rozvodovému řízení, abych poukázala na všechny stresové kroky, kterými si musí projít nejen rodiče, ale i jejich děti. Uvedla jsem i důvody kvůli kterým rozvod může nastat. Důvod rozvodu může být zásadní zlom, který dítě může ovlivnit, obzvláště pokud se jedná o domácí násilí nebo nevěru. Prostor v práci jsem dala i péči o dítě po rozvodu. Důležitou částí bakalářské práce byly následky, kterými si děti musí procházet, a proto je část nejrozšířenější. Dále jsem se zabývala situací, pokud si jeden z rodičů najde nového partnera a dítě ho musí přijmout a druhého rodiče vídá jen v podobě střídavé péče. Pomocí uvedených kapitol jsem se mohla dopracovat k porozumění následků, které děti mohou mít, a zároveň jsem přiblížila veškeré kroky, kterými si nejen při rozvodu, ale i po něm prochází.

V praktické části práce jsem zvolila kvantitativní výzkum, pro který jsem vybrala dotazníkové šetření. Vytvořila jsem dotazník, který obsahoval 27 otázek směřovaných na situace, kterými si každý respondent prošel nebo prochází. Některé otázky měly otevřenou odpověď a na převážnou část dotazníku respondenti odpověď vybírali. Dotazník jsem rozesílala elektronicky a výpovědi jsem získala od 100 respondentů. Otázky vyplnili moji přátelé, kteří si rozvodem prošli a studenti České zemědělské univerzity ČZU, dále studenti VOŠ a SOŠ v Roudnici nad Labem. Cíleně jsem se zaměřovala na respondenty do věkové hranice 30 let, protože se domnívám, že jsou ve věku, kdy si procházejí vlastními vztahy a nemají zkrslý pohled na rozvod jejich rodičů jako jejich vrstevníci.

Výzkum by mohl pokračovat v mnoha směrech. Z důvodu, že mnoho respondentů z rozvedené rodiny odpovědělo i pozitivně a prožívají dlouhodobé vztahy, tak by se mohlo zkoumat, jaký vliv má na děti z rozvedené rodiny i jejich věk, když se jim rodiče rozvedli.

Další šetření by se mohlo zaměřit i na rozdíly výchovy dítěte matkou nebo otcem, a zda by následky byly v nižších číslech nebo naopak. Výzkum by se mohl podrobit i hlubšímu šetření výsledků a hlavně zejména v oblasti důsledků a příčin určitých reakcí na situace, které respondenti v dotazníku vyplňovali. Věřím, že bude přínosný a může rozvinout nebo inspirovat na další bádání podobného tématu. Rozdílnost mé práce s porovnáním s druhými vidím hlavně ve způsobu zpracování dat, jelikož jsem zvolila kvantitativní způsob a výsledky jsem sbírala od respondentů v zástupcích dětí z rozvedených i úplných rodin. V jiných výzkumech se stejným tématem bádání používali většinou kvalitativní způsob šetření a dotazník použili jen pro skupinu respondentů z rozvedené rodiny. Domnívám se, že způsob šetření, který jsem zvolila, lépe rozeznal rozdíly a pomohl pochopit zábrany a problémy, které dítě z rozvedené rodiny může mít. Dále mé výsledky můžu považovat za nezkrslé, jelikož jsem měla nastavenou věkovou hranici, která byla ve výzkumu dodržena.

Dle mého názoru jsem naplnila cíle práce a následky objasnila, jak v teoretické tak v praktické části. Ve výzkumu jsem dokázala objasnit stanovené výzkumné otázky a potvrdily se mi všechny hypotézy, což mohu pokládat za úspěch.

Závěrem chci zmínit, že čas strávený nad zhotovením práce, považuji za velmi přínosný a jsem ráda, že jsem se mohla věnovat právě zvolenému tématu. Informace a poznatky, které jsem získala, mě velmi obohatily, jak z teoretické tak i z praktické části. Důležitou částí pro mě samotnou bylo potvrzení si vlastního názoru, že rozvod rodičů může mít velké následky na dítě a neměl by se brát na lehkou váhu. V soukromém životě si velice vážím, že pocházím z úplné rodiny, a když si vzpomenu na drobné hádky rodičů, které pro dítě nejsou příjemné, tak si alespoň z malé části dokážu představit, jak moc emotivní a náročná může pro dítě rozvodová situace rodičů být.

Literatura

ANTIER, Edwige. *Dítě toho druhého: umění žít s dítětem nového partnera*. Praha: Portál, 2005. Rádci pro rodiče a vychovatele. ISBN 80-7178-946-1.

BONNEL, Karen a Kristin LITTLE. *The Co-Parenting Handbook: Raising Well-Adjusted and Resilient Kids from Little Ones to Young Adults through Divorce or Separation*. Sasquatch Books, 2017. ISBN 978-1632171467.

BŘESKÁ, Naděžda a Lucie VRÁNOVÁ. *Dávky sociální péče s komentářem a vybranými vzory tiskopisů žádostí: k... Olomouc: ANAG, [2000]-. Práce, mzdy, pojištění*. ISBN 80-7263-228-0.

CONWAY, Helen L. *Domácí násilí: příručka pro současné i potenciální oběti se zákonem č. 135/2006 Sb. platným od 1. ledna 2007*. Praha: Albatros, 2007. Albatros Plus. ISBN 978-80-00-01550-7.

GIDDENS, Anthony. *Sociologie*. Praha: Argo, 1999. ISBN 80-7203-124-4.

CHODĚRA, Oldřich. *Partnerství, manželství a paragrafy*. Praha: Grada, 2002. Právo pro každého. ISBN 80-247-0217-7.

KALINA, Kamil. *Drogy a drogové závislosti: mezioborový přístup*. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003. Monografie (Úřad vlády České republiky). ISBN 80-86734-05-6.

KLÍMA, Jiří. *Pediatric pro nelékařské zdravotnické obory*. Praha: Grada Publishing, 2016, ISBN 978-80-247-5014-9.

KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *Právo proti domácímu násilí*. V Praze: C. H. Beck, 2011. Beckova skripta. ISBN 978-80-7400-381-3.

KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ. *Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2.

KŘIVOHLAVÝ, J. *Jak zvládat depresi*. 2., rozšíř. vyd. Praha: Grada Publishing, 2003. Jak dochází k depresi? ISBN 80-247-0575-3.

KVAPILÍK, Josef a Alena SVOBODOVÁ. *Člověk a alkohol*. Praha: Avicenum, 1985.

LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 8024712849.

MATURKANIČ, Patrik. *Základy etiky: vybrané otázky z praktické filosofie: vysokoškolská učebnice*. Terezín: Vysoká škola aplikované psychologie, 2018. ISBN 978-80-87871-05-8.

MATĚJČEK, Z., DYTRYCH, Z. *Děti, rodina stres*. Praha: Galén, 1994.

McBRIDE MS LMFT, Jean. *Talking to Children About Divorce: A Parent's Guide to Healthy Communication at Each Stage of Divorce*. USA: Althea Press, 2016. ISBN 978-1623156855.

NOVÁK, Tomáš. *Péče o dítě po rozvodu a její úskalí*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-4110-9.

PLZÁK, Miroslav. *Manželská tonutí*. V nakl. Motto vyd. 3. Praha: Motto, 2010. ISBN 978-80-7246-504-0.

RABUŠIC, Ladislav. *Kde ty všechny děti jsou?: porodnost v sociologické perspektivě*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2001. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-86429-01-6.

SMITH, Heather. *Děti a rozvod*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-906-2.

S. RYE, Mark a Crystal DEA MOORE. *The Divorce Recovery Workbook: How to Heal from Anger, Hurt, and Resentment and Build the Life You Want*. USA: New Harbinger Publications, 2015. ISBN 978-1626250703.

ŠMÍD, Ondřej a Renáta ŠÍNOVÁ. *Rozvod manželství*. Praha: Leges, 2013. Teoretik. ISBN 978-80-87576-66-3.

ŠPAŇHELOVÁ, Ilona. *Dítě a rozvod rodičů*. Grada Publishing, a.s. Praha, 2010. ISBN 978-80-247-3181-0.

UZEL, Radim. *Nevěra a co s ní*. Druhé, přepracované vydání. Praha: Epoque, 2017. ISBN 978-80-7557-049-9.

Internetové zdroje a recenzované časopisy

Bezpečnostní teorie a praxe: sborník Policejní akademie ČR. Praha: Policejní akademie České republiky, [1995]-. ISBN 80-7251-183-1. ISSN 1801-8211.

Grada Publishing, a.s. [cit. 03. 01. 2021]. Dostupné z:
<https://www.grada.cz/autor/weiss-petr/>.

Psychiatrie: Časopis pro moderní citaci. Praha: Tigis, 1997, 2011, 1(1). ISSN 1211-7579.

Studio ČT24 - Česká televize. *Rozdílné dopady rozvodu na ženy a muže* [online 2015.09.08]. [cit. 28. 12. 2020].

Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10101491767-studio-ct24/215411058320908>.

TRŽILOVÁ, Jana Abelson. *Nejčastější důvod rozvodu? Milenka, říká soudkyně*. *Psychologie DNES*. 2015, 21(11), 18-23. ISSN 1212-9607. Dostupné z:
<https://nakladatelstvi.portal.cz/casopisy/psychologie-dnes/87548/nejcastejsi-duvod-rozvodu--milenka--rika-soudkyne>.

Seznam Příloh

Příloha č. 1: *Dotazník*

- 1) Pohlaví
 - Žena
 - Muž
- 2) Kolik je Vám let?
 - Otevřená odpověď
- 3) Jaký je Váš současný stav?
 - Ženatý/vdaná
 - Zadaný
 - Nezadaný
- 4) Kolik Vám bylo let, když se rodiče rozvedli?
 - Otevřená odpověď
- 5) Mluvili s Vámi rodiče o rozvodu?
 - Ano
 - Ne
 - Občas
- 6) Jak Vám rodiče rozvod odůvodnili?
 - Nevěra/ jiný partner
 - Hádky
 - Domácí násilí
 - Nerozuměli si
 - Ani jedna z možností
- 7) Vyjmenuj alespoň 3 emoce, které jste prožíval/a při rozvodu rodičů?
 - Otevřená odpověď
- 8) Myslíte si, že za rozvod někdo mohl?
 - Otec
 - Matka
 - Oba
 - Jiní příslušníci rodiny
 - Někdo cizí
 - Jiné

- 9) Svěřoval/a jste se někomu z rodičů?
- Otcovi
 - Matce
 - Oboum
 - Ani jednomu
- 10) Změnil se Vám vztah s matkou nebo otcem?
- Ano, s otcem
 - Ano, s matkou
 - Ano, s oběma
 - Ne, nezměnil se mi ani s jedním
- 11) Jak často jste se vídal/a s druhým rodičem?
- Otevřená odpověď
- 12) S kterým z rodičů jste po rozvodu žil/a?
- Otec
 - Matka
 - Střídává péče
 - Jiné
- 13) Myslíte si, že Vám rozvod rodičů ovlivnil život?
- Ano
 - Ne
- 14) Jak dlouho trval Váš nejdelší vztah?
- Otevřená odpověď
- 15) Jak řešíte situaci, pokud s někým nesouhlasíte?
- Snažíte se mu porozumět
 - Chcete ho přesvědčit o své pravdě
 - Najdete kompromis
 - Hádáte se
 - Jeho názor nepřipouštíte
- 16) Řekl/a byste, že většině lidí z Vašeho okolí můžete důvěřovat?
- Ano
 - Ne
 - Nejsem si jistý/a
- 17) Za deset let vidíte sám/a sebe:
- S vlastní stabilní rodinou

- V dlouhodobém vztahu, plánující společnou budoucnost
 - Sám/a pracující na sobě a své kariéře
 - Nevím, nepřemýšlím o tom
- 18) S partnerem se neshodnete ve společném názoru na bydlení, jak se zachováte?
- Promluvíte s ním o možnostech
 - Najdete společný kompromis
 - Budete našťvaný, přesvědčíte ho o svém názoru
 - Nebudete to s ním řešit
 - Negativně to ovlivní Váš pohled na vztah
- 19) S kamarádem si přestane rozumět, jak se zachováte?
- Promluvíte s ním a řeknete mu své pocity
 - Budete se snažit vztah napravit
 - Dáte tomu čas a od kamaráda se vzdálíte
 - Bez vysvětlení se s ním přestanete vídat
- 20) Kolik lidí považujete, za své opravdové přátele?
- 1-2
 - 2-5
 - 5-10
 - Více jak deset
 - Jiné
- 21) Baví se mezi sebou Vaši přátelé?
- Ano
 - Ne
 - Příležitostně
- 22) Jak často se na Vás lidé obrací se žádostí o pomoc?
- Částo, vždy jim dokážete pomoci
 - Jednou za čas
 - Skoro vůbec
- 23) Žádáte lidi o pomoc, když potřebujete?
- Ano, a vždy Vám pomůžou
 - Ano, ale jen když je Vám nejhůře
 - Ne, řešíte si problémy sám
 - Ne, nechcete nikoho obtěžovat
- 24) Na základní škole jste při společných aktivitách:

- Ihned začlenil a spolupracoval
- Postupně se přidával k ostatním
- Držel se v pozadí a čekal až Vás kolektiv přijme
- Nezúčastňoval se

25) Na akci, kde je více lidí se chováte:

- Uvolněně a bavíte se
- Držíte se úzké skupiny lidí
- Na takové akce nechodíte, nemáte je rád/a

26) Na ulici potkáte zajímavou osobu, která Vás zaujme a chcete ji/ho poznat lépe, co uděláte?

- Oslovíte ho/ji
- Budete čekat, až si Vás všimne a osloví Vás sám/sama
- Chtěla byste ji oslovit, ale stydíte se
- Neuděláte nic

27) Pokud se Vám stane nějaká důležitá událost v životě, tak to oznámíte první:

- Celé rodině
- Jen otcevi
- Jen matce
- Přátelům
- Partnerovi
- Jiné